

Indira Šamec Flaschar | Ivana Gržina

SVEČANOST OTVORENJA STROSSMAYEROVE GALERIJE 1884. GODINE

POVODOM DVJESTOTE GODIŠNJICE ROĐENJA BISKUPA JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Strossmayerova galerija starih majstora

Indira Šamec Flaschar | Ivana Gržina

Svečanost otvorenja Strossmayerove galerije 1884. godine

Povodom dvjestote godišnjice rođenja biskupa Josipa Jurja Strossmayera

Nakladnik

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Za nakladnika

akademik Pavao Rudan, glavni tajnik

Urednik

akademik Vladimir Marković

Recenzenti

akademik Franjo Šanjek
dr. sc. Ivica Zvonar

Koncepcija izložbe, izbor i obrada građe, tekst kataloga i postav izložbe

Indira Šamec Flaschar
Ivana Gržina

Lektura

Suzana Jukić

Tehnička podrška

Antonio Blaži

Skeniranje i obrada fotografija

Goran Kos
Antonio Blaži

Grafičko oblikovanje

Milivoj Milić

Tisak

Intergrafika TTŽ, Zagreb

Naklada

500 primjeraka

ISBN 978-953-347-028-3

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000904838.

Indira Šamec Flaschar | Ivana Gržina

SVEČANOST OTVORENJA STROSSMAYEROVE GALERIJE 1884. GODINE

POVODOM DVJESTOTE GODIŠNJICE ROĐENJA BISKUPA JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Strossmayerova galerija starih majstora

Atrij Akademijine palače, Zrinski trg 11, Zagreb
30. siječnja – 30. travnja 2015.

Sadržaj

- 5** Povijest utemeljenja Strossmayerove galerije i gradnje Akademijine palače
- 14** Doprema umjetnina iz Đakova u ljeto 1883. godine
- 19** Biskupov dolazak u Zagreb na svečanost otvorenja
- 21** Prvi dan svečanosti
- 29** Drugi dan svečanosti
- 35** Svečani govor biskupa Strossmayera prigodom otvorenja Galerije
- 43** Popis izložaka
- 47** Bibliografija uz otvorenje Strossmayerove galerije
- 57** Popis slikovnih priloga
- 59** Literatura
- 61** Kazalo imena

Povijest utemeljenja Strossmayerove galerije i gradnje Akademijine palače

- skupljačka djelatnost biskupa Strossmayera (1815. – 1905.) datira iz pedesetih godina 19. stoljeća: isprva vezana uz namjeru da umjetninama ukrasi biskupski dvor u Đakovu, ubrzo je prerasla u znatno ambiciozniji zadatak oživotvorenja sazele odluke da „svom narodu namakne muzej slika te mu on bude školom i pobudom“¹
- obznanivši još dvije godine ranije imenovanje Akademije „baštinicom svih njegovih slika i ostalih umjetnina“, Strossmayer, darovnicom priloženom pismu od 2. listopada 1868. godine, „sve slike i umjetnine, koje ima i koje će u napredak nabaviti, daruje jugoslavenskoj akademiji tako da se taj dar preda poslije njegove smrti“
- posjetivši u srpnju 1874. godine Arheološki odjel Narodnog muzeja, tada, kao i sama Akademija, smješten u Narodnom domu u Opatičkoj ulici 18, biskup je izrazio žaljenje zbog nepostojanja prostora za smještaj galerije slika, zatraživši da se što prije izradi projekt nadogradnje te zgrade dodatnom etažom, podizanje koje bi osigurao o svom trošku, a u koju bi se smjestilo njegovu zbirku koju bi ostvarenjem tih preduvjeta dao prenijeti u Zagreb
- prvotnu je odluku oporučnog zavještanja umjetnina Akademiji preinačio darovnicom od 26. ožujka 1875. godine, u kojoj iskazuje želju da se „sbirka bezodvlačno prenese u Zagreb, gdje će ona služiti ne samo za ogled prijateljem umjetnosti i za širenje boljeg ukusa u narodu nego i za podporu sveučilištu, koje ne bi smjelo na dugo bez stolice za poviest umjetnosti ostati. A uz nastavu crpi i viši obrt ne malenu korist iz sbirke umjetnina“, izražavajući pritom nadu „da će sbirka umjetnina na polju umjetnosti pokrenuti u našoj domovini nove misli, kano što ih akademija na polju znanosti pokrenu“

¹ Kronologija utemeljenja Strossmayerove galerije i gradnje Akademijine palače sastavljena je prema: Brunšmid 1917.; Kršnjavi 1917.; Šamec Flaschar 2011.; Dulibić; Pasini Tržec 2013.; Dulibić; Pasini Tržec; Popovčak, 2013.; Pavić; Cepelić 2013.; Popovčak 2014. Zasniva se također na objavljenoj korespondenciji između Franje Račkog i biskupa Strossmayera (Šišić 1930.), nadalje na arhivskom gradivu sačuvanom u okviru Registrature Jugoslavenske akademije (HR-AHAZU-2, 1882. – 1884.) te fonda Strossmayerova ostavština (HR-AHAZU-59), kao i na onodobnim novinskim tekstovima.

1. Josip Juraj Strossmayer

- svjestan činjenice kako Akademija ne raspolaže prostorom u koji bi se smjestila zbirka kao niti dostatnim novčanim sredstvima, daruje 40000 forinti da bi se sagradilo zdanje koje bi udomilo Galeriju i samu Akademiju „ako joj je to po volji“, nadajući se kako će vodstvo Grada, Kraljevska zemaljska vlada te imućni pojedinci pridonijeti u ostvarenju toga cilja
- gradnja Palače bila je, dakle, dio zamašnjeg pothvata uspostavljanja mreže kulturno-prosvjetnih institucija, a njena sudbina usko vezana kako uz utemeljenje sveučilišne katedre za povijest umjetnosti tako uz razrješenje problema smještaja Akademije
- po svemu sudeći, nemalen je pritom bio doprinos mladog intelektualca – pravnika, publicista, putopisca, kazališnog i književnog kritičara – Ladislava Mrazovića: uvjeren kako je otvaranje Galerije u Zagrebu jamstvo ustrojavanja studija povijesti umjetnosti, zalažući se pritom da se kako na mjesto kustosa tako i predavača na katedri angažira Izidora Kršnjavog, i već tada pomišljajući na gradnju namjenskog zdanja, štoviše na Zrinjercu, presudno je utjecao na Kršnjavijev povratak u domovinu, uz pomoć Račkoga uvjerio je biskupa da zbirku što prije dopremi u Zagreb te naposljetku posredovao u uspostavljanju suradnje između Strossmayera i Kršnjavog²
- sačuvana korespondencija između Kršnjavog i tadašnjeg predsjednika Akademije, Franje Račkog, svjedoči o živoj izmjeni mišljenja u pokušaju zacrtavanja arhitektonskog programa te namjene pojedinih prostorija buduće zgrade
- Zemaljska vlada, kaneći osloboditi prostor u Opatičkoj ulici za „smještenje banskoga dvora“, uvjetovala je svoje sudjelovanje u gradnji Akademijine zgrade uključivanjem arheološkog muzeja pod isti krov
- još u travnju 1875. godine Gradsko je zastupstvo dodijelilo Akademiji gradilište na današnjem gornjogradskom Strossmayerovom šetalištu, dok je izrada izvedbenog nacrtu povjerena bečkom arhitektu Friedrichu von Schmidtu, no uslijed žestokih višemjesečnih polemika koje su se zbog odabira parcele razvile u javnosti, to je rješenje odbačeno
- krajem 1876. godine definitivno je odlučeno da se zgrada podigne na južnom obodu Zrinskog trga, a preinake Schmidtova projekta bile su uvjetovane promjenom lokacije i zahtjevom da arheološki muzej unutar cjeline očuva samostalnost u vizualnom i funkcionalnom smislu, što je naposljetku rezultiralo znatnim odstupanjima od uobičajenih onodobnih arhitektonskih rješenja muzejskih zgrada

² Dulibić; Pasini Tržec 2013., 35. Usp. Brunšmid 1917., 166; Tartaglia-Kelemen 1963., 383-384. Više o Mrazoviću te o njegovu odnosu s Kršnjavim u: Vujić 2009.

VIENAC

ZABAVI I POUČI.

Br. 14.

U Zagrebu 3. travnja 1875.

God. VII.

Izlazi svake, subote, na dva arka. — Godišnja cijena 6 for.: poštom i domaćim u kuću 7 for. — Rakopis se, ne, vraća.

Darovnica za sgradu galerije.

U Džakova, dne 26. ožujka 1878.

Presvjetli i prečastni gospodine predsjedniče jugosl. akademije!

Hrvatskomu narodu pošlo je u naše dane za rukom podići naukom dva hrama: akademiju i sveučilište. Sada je do životne snage ovih dvaju zavoda, da se razvijaju i usavršuju, te nauke ne samo goje prema potrebi i osebini narodnoj, nego i preliju u sve slojeve našega naroda.

Ali ako želimo, da nam se narodne sile sustavno i svestrano razvijaju, da se ne samo um naroda razsvietli nego i ardor i čud oplemeni, ne smiemo zaboraviti na umjetnost. Znaajući iz promatranja naravi ljudske i iz poviesti razvitka toll ukupnoga čovječanstva koll pojedinih naroda, kako se znanosti i umjetnosti uzajamno popunjuju, držao sam si za dužnost obje po svojih silah uzporedice u našem narodu podupirati. Imenito sakupljao sam tečajem mnogih godina ne manjim trudom nego li troškom umjetnine u nakani, da moja sbirka postane dobrom eleloga naroda i osnovom galerije, koja se može s vremenom polagano popunjavati. Ja sam ovu sbirku umjetnina poklonio slavnoj jugoslavenskoj akademiji, koju solenim na to pozvanom, da uzme i umjetnosti pod svoje okrilje, dok ih poseban zavod ne preuzme u doba naprednijega razvitka naše narodne prosvjete.

Bio sam doduše odlučio, da se moja sbirka umjetnina tek poslije smrti moje predade slavnoj akademiji. Ali s više razloga, a ponajviše s onoga, da se čim prije postigne svrha, koju imadem pred očima, sada želim, da se moja sbirka bezodvlačno prenese u Zagreb, gdje će ona služiti ne samo za ogled prijateljem umjetnosti i za širenje boljega ukusa u narodu nego i za podporu sveučilištu, koje ne bi smjelo na dugo bez stolice za poviest umjetnosti ostati. A uz nastavu erpi i viši obrt ne malenu korist iz sbirke umjetnina. U kratko: nadam se, da će sbirka umjetnina na polju umjetnosti pokrenuti u našoj domovini nove misli, kano što ih akademija na polju znanosti pokrenu.

Znaajući ipak, da slavna akademija ne ima gdje moje sbirke smjestiti a da rjezina novčana sredstva jedva joj dostavaju za naučne svrhe, odlučih i ovdje priteći u pomoć, te darujem četrdeset tisuća forinti za sgradu, u kojoj bi se galerija, a i sama akademija, ako joj je to po volji, smjestiti imala.

Imajući slavna akademija ovu pripomoć, na koju može od danas računati, ne će joj, nadam se, teško biti, namaknuti ostalo, što još treba, da si sagradi primjerenu kuću. Smie se imenito nadati, da će slavno zastupstvo našega glavnoga grada, kojemu je od takovih zavoda najveća i slava i korist, pokloniti gradilište na prikladnu mjestu i da će visoka kr. zemaljska vlada obzirom na to, što je sbirka umjetnina namijenjena prosvjeti upravo tako kano što sbirke narodnoga muzeja, pripomoći iz zemaljskih sredstava; da će napokon, bude li potrebno, i naši imućnici pružiti svoju darežljivu ruku, koje nieseu nigdje uzkradivati, gdje se o promicanju prosvjete u našoj domovini radilo.

Sve ostalo polazem, gospodine predsjedniče, u Vaše ruke i akademije naše. Do Vas sada stoji, da se čim prije podigne pristanite umjetnosti; pa da tiem podhvatom zakružimo kolo naših nastojanja oko narodne prosvjete. Ne dajmo se malodušno zavarati, kano da ledja naša ne mogu tolika bremena podnesti, ili da nije još došlo vrijeme dizati hrama umjetnostim. Izkušstvo, stečeno od dobe našega književnoga i narodnoga preporodjaja, bodri nas i zajamčuje nam uspjeh ovoj novoj zamisli, kojom se smiera samo popuniti zavode, sto no ih je naš narod za svoju prosvjetu u toll kratko vrijeme vlastitom snagom svojom podigao.

U ostalom ne treba Vas istom uvjeriti, da može naša akademija kod izvajanja toga novoga podhvata sveudilj računati na svjet i upomoć svojega pokrovitelja, kojega se čašu ponosim.

Sa odličnim štovanjem

JOSIP JURAJ STROSSMAYER v. r.,

biskup i pokrovitelj akademije.

- gradnja neorenesansne palače, kojom je rukovodio Schmidtov suradnik Herman Bollé, započela je u kolovozu 1877. godine³
- Kršnjavi se, prateći sve faze gradnje, uz iznošenje primjedbi na estetske i funkcionalne aspekte projekta, posvetio i promišljanju uređenja unutrašnjosti Galerije, pri čemu se konzultirao s istaknutim stručnjacima toga vremena, vodeći računa o načelima izlaganja, obojenju zidova, rasvjeti izložbenog prostora te smještaju vrata u odnosu na prozore
- 1879. godine završen je krov palače, a „nutarnje dogotavljenje odgađa se do rana proljeća, čim će se i sgrada laganije prema umjetničkoj svrsi njezinoj izvoditi“
- 1880. godine u dovršenu zgradu useljavaju Akademija i Arheološki muzej
- potres koji je zadesio grad 9. studenoga 1880. godine odgodio je planirano uređenje prostora namijenjenog smještaju Strossmayerove zbirke: u podosta oštećenom gradskom građevinskom fondu stradala je i netom dovršena Akademijina palača, što se prije svega odnosi na njenu unutrašnjost, dok su pročelja od fasadne opeke prošla bez znatnijih oštećenja – za obnovu kao i za konačno uređenje galerijskih prostora i arkada znatnija su novčana sredstva doznali Ivan Mažuranić, car i kralj Franjo Josip I., biskup Strossmayer i Zemaljska vlada
- u lipnju 1882. godine vodstvo se Akademije – obavještavajući biskupa kako je zgrada, s izuzetkom „slikarije na arkadah“, posve dovršena te nema nikakve zapreke da se u nju ne prenesu slike – zanima kada ih je Strossmayer nakanio dopremiti, budući da „od odgovora na to pitanje ovise odredbe koje će akademija učiniti glede nutrašnjeg uređenja dvorana za smještenje i uređenje rečenih umotvorina“

4. Arhitekt Herman Bollé, suradnik Friedricha von Schmidta pri projektiranju i gradnji Akademijine palače, pridonio i njenom konačnom uređenju nakon potresa iz 1880. godine

³ Dulibić; Pasini Tržec; Popovčak, 2013., 10. Bollé je imao udjela i u izradi samog arhitektonskog projekta: sudeći prema arhivskim izvorima, detaljnom razradom Schmidtovih zamisli, zbog čega je 1876. godine bio poslan u Rim kako bi proučavao tamošnje renesansne građevine (Damjanović 2009., 112).

Slavnoj Akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Moja je želja, da se sbirka mojih slika čim prije prenese u Zagreb i da tim i faktično postane vlastitost akademije, a po njoj i celoga naroda. Mogle bi se pako slike početi prenašati odmah poslje posvećenja moje crkve, koje će se 8. rujna o. g. obaviti. Pače ako bi možebit moguće bilo, mogle bi se mnoge slike i prije već prenesti u Zagreb, a to su: svi kartoni Overboekovi, koje ja u vrst najvrednijih umjetnina mećem tako, da će oni osobiti ures naše sbirke biti. Medju slike, koje bi se već sada prenesti mogle, spadaju takodjer mnoge slike, koje sad po zemlji leže, neimajući mjesta na zidovih. Da se pako stvar uredno obavi, molio bi slavu Akademiju, da na tu svrhu opredeli gosp. Kršnjavija, u kog ja podpuno povjerenje stavljam. Ja dašto preuzimam na se sav trošak prenosa, tako da se Akademija ste strane ništa brinuti netreba. Nadam se pako od vieštine gosp. Dr. Kršnjavija, da će stvar tako uredno obaviti, da se nikakva šteta nedogodi, a ujedno i tako štedno da se svaki suvišni trošak izbjegne. Neznam nebili se u tom obziru i sa željezničkim društvom govoriti moglo, da u tu svrhu tako plemenitu od svoje tarife nešto popusti.

Osim toga želim da u sgradi akademičkoj vieštak koji stvar svu po raznih školah smjesti i tako udesi, da već i samim vanjskim pogledom sbirka bude publici na korist. U tu svrhu sviesnim i opet, da je gosp. Dr. Kršnjavi najvieštiji. On bi mogao takodjer čuvarom sbirke biti, i u svoje vrieme tumačem, jer bez toga ostade gallerija mrtvo slovo. Valja takodjer sbirku malo po malo po mogućnosti popunjavati, valja slike oštećene čuvenim popravljajem izručiti tako: da se slike u istinu poprave a ne izkvaru. Za ove i slične poslove i opet mislim, da bi najsposobniji i najsjestniji bio gosp. Dr. Kršnjavi. Uvjete o svem tom ugovoriti, dašto da je Slavne akademije, moje je samo bilo, mnijenje svoje i želje svoje izraziti.

Oviem se ja odričem stvari, koja je meni najmilija, ali činim tu žrtvu drage volje narodu za ljubav. Ja sam hvala Bogu već preživio dobu, kojoj sam se po slabosti svoga zdravlja igda nadati mogao, sad se naginjem miru i počinku svomu, a ovaj način odricanja i požrtvovanja za živa sebe smatram kao najbolji i najpraktičniji testamenat. Bog dakle blagoslovi akademiju i sav narod naš! Množite se, da Bog da, i Akademiji celomu narodu našem, umne i duševne sile tako, da sve zaprieke svlada, koje jih od uzvišene one svrhe odvraćaju, na koju su božjom providnošću pozvani i opredijeljeni!

U ostalom s osobitim štovanjem ostajem Slavnoj Akademiji.

U Djakovu dne 1. srpnja 1882.

pokorni sluga J. J. Strossmayer biskup i pokrovitelj

3. Odgovor biskupa Strossmayera na lipanjsko pismo Akademije, 1. srpnja 1882.

- iako je u ljeto 1882. godine Strossmayer iskazao spremnost da se slike, o njegovu trošku, počnu otpremati u Zagreb nakon posvećenja đakovačke prvostolnice, planiranoga za 8. rujna, u jesen je više puta izrazio bojazan da bi slike mogle stradati u prijevozu po kišovitom vremenu; osim toga, 23. rujna te godine srušio se osječki most preko Drave, što je dodatno osujetilo planove dopremanja umjetnina; biskup također zagovara Izidora Kršnjavog, kao idealnog „vieštaka“ koji bi umjetnine u Galeriji razmjestio prema slikarskim školama i postavio tako „da već i samim vanjskim pogledom sbirka bude publici na korist“; vidi ga uz to kao kustosa Galerije te hvali njegovu upućenost u problematiku restauriranja
- korespondencija između Račkoga i Strossmayera pokazuje kako je upravo prvospomenuti poticao biskupa da se zalaže za angažiranje Kršnjavog, štoviše, sugerirao mu je kako da za njihov cilj najpodesnije odgovara na upite Akademije, sadržaj i ton kojih je posredno također sam usmjeravao
- na sjednici Akademije, održanoj 15. siječnja 1883. godine, Kršnjavi je, unatoč izvjesnim protivljenjima, imenovan „ravnateljem sbirka umjetnina na pet godina“, a sukladno odluci „da se što prije sastavi statut, kojim će se odrediti odnošaji među ravnateljem i akademijom“ već su na sljedećoj sjednici, održanoj 27. veljače, odobrena „Pravila za akademičku galeriju Strossmajerovu“, u kojima je naznačeno da „Galerijom upravlja akademija putem svoga odbora od četiri lica i putem imenovanoga po njoj ravnatelja“

5. Zgrada Akademije s juga 1895. godine

- u lipnju 1883. godine je iz Đakova dopremljeno prvih četrdesetak, a sljedećeg mjeseca preostalih pedesetak sanduka s umjetninama, koje je Kršnjavi preuzeo prema popisu biskupova tajnika Cepelića
- arhitekt Bollé izradio je nacрте za drvene skele u Galeriji kao i za zidne dekoracije, koje je izveo njegov česti suradnik, danski slikar-dekorater Johan(nes) Clausen (Klausen)
- autor prvog stalnog postava, Kršnjavi, kojemu je pri tome pomagao njegov mladi štićenik Ćiro Truhelka, rasporedio je 256 umjetnina, u vremenskom slijedu i prema umjetničkim školama, kroz 12 cjelina ustrojenih razdiobom nekih od ukupno 6 dvorana parapetnim zidovima
- na godišnjicu velikog potresa 1884. godine posvećena je palača Akademije te je svečano otvorena njena galerija slika, a tim je povodom Truhelka objavio prilog u dnevniku *Pozor* i niz feljtona u tjedniku *Vienac*, tekstova koji su – prema njegovim riječima – tvorili temelj prvog kataloga galerijskog postava, publiciranoga naredne godine⁴

⁴ Truhelka; Kršnjavi, 1885.

„Ovo, što se o čovjeku veli, da bez vjere i bez ideala živjeti ne može, valja isto tako o narodu i o državama. Narod, komu je ugasnula svjetlost, koja ga k svomu Betlehemu vodi; narod, koji je sav u kal i smet zagreznuo, pak se nije u stanju uzvisiti do one svrhe, koju mu je Bog na ovom svijetu opredijelio, narod, koji se ne zna za idealne svoje ciljeve raspaliti i na sve moguće žrtve ohrabriti; narod, koji uvijek samo strahuje i preda; narod, koji u ozbiljnim okolnostima samo i jedino na svoju slabost i nemoć misli; narod, koji uvijek i uvijek misli, da samo pod tuđim okriljem i tuđom moći i pomoći živjeti može: takvi narod truli, iznemaže i propada; takvi narod očevidno ne ima zaloga života i budućnosti. Suprotnim pak načinom narod, koji zna, šta hoće, koji si nikad i uz nikakvu cijenu na svijetu ne da iz duše i svijesti izbiti onu idealnu svrhu, koja od samoga Boga dolazi; narod, koji zna u odlučni čas sve svoje sile u jedno skupiti i na postignuće viših svojih ciljeva uputiti, koji zna u takvi čas s općim oduševljenjem učiniti onu poslovicu: »il slobodno živjeti il slavno umrijeti«; takvi narod, sve ako mu je kroz vijekove boriti se, patiti i svake žrtve podnašati, prije ili poslije se spase i slobode se svoje dovine.“

(iz govora biskupa Strossmayera na dan otvaranja Galerije)

Doprema umjetnina iz Đakova u ljeto 1883. godine

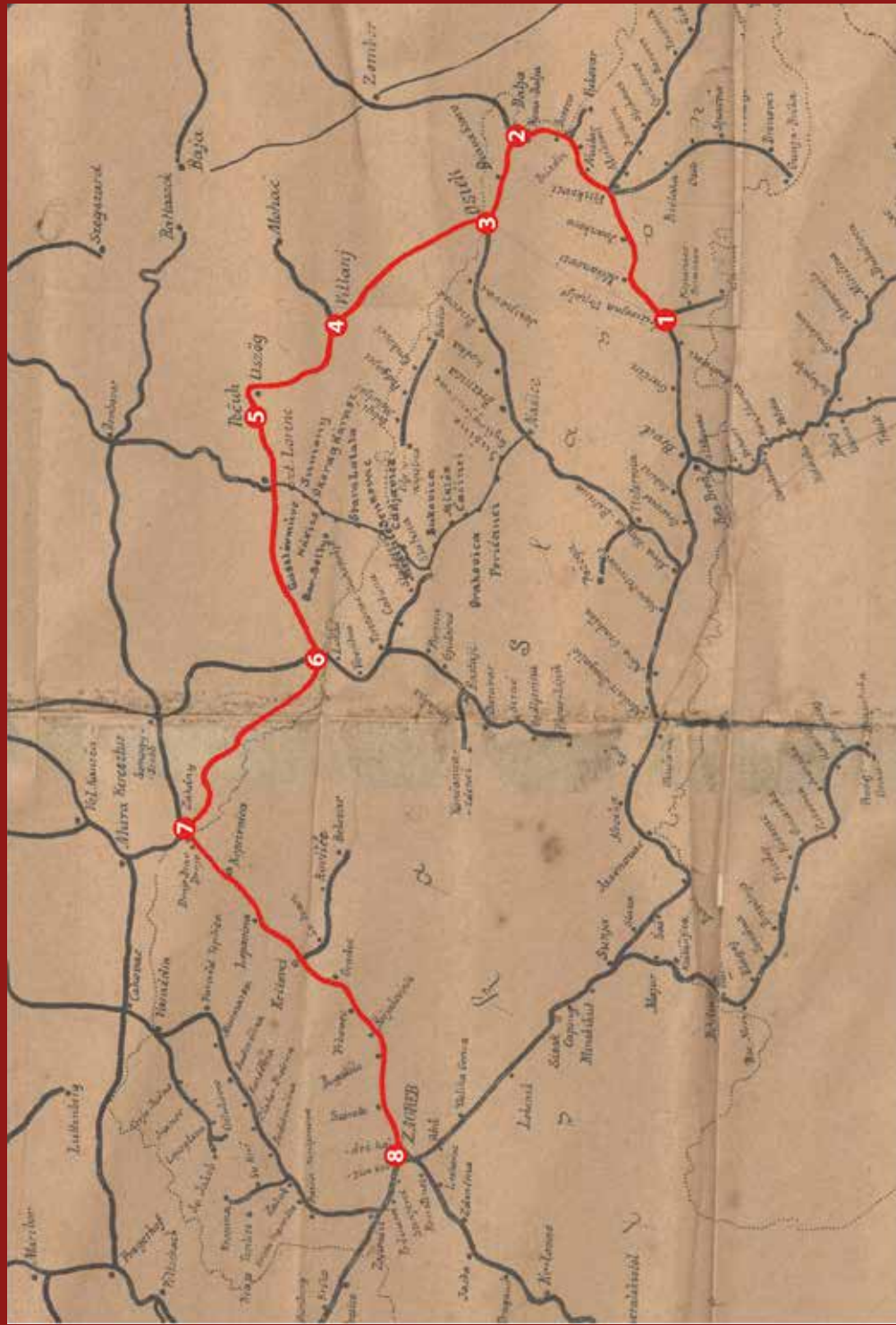
Kako u to vrijeme kroz Đakovo nije prolazila željeznica, umjetnine su dopremljene kolima na postaju u Vrpolju, odakle su krenule put Zagreba. Složenost onodobne željezničke mreže, kao odraz tadašnjih političkih prilika te suprotstavljenosti gospodarskih interesa Beča i ugarskog dijela monarhije, odražava i komplicirana ruta kojim je prevezena Strossmayerova zbirka, a uključivala je sljedeće dionice: Vrpolje – Dalj, Dalj – Villány, Villány – Pečuh (mađ. Pécs), Pečuh – Barcs, Barcs – Žakanj (mađ. Zákány), Žakanj – Zagreb.⁵ U Arhivu HAZU sačuvana su svjedočanstva prepiske između Akademije, Odjela za bogoštovje i nastavu Visoke kraljevske zemaljske vlade te nadležnih željezničkih ravnateljstava, kod kojih se pokušavalo ishoditi oprost od plaćanja pristojbe za prijevoz ili njeno umanjeње. Pruga između Dalja i Villányja prelazila je Dravu u Osijeku nepouzdanim drvenim mostom, koji se naposljetku urušio pod prolazećom željezničkom kompozicijom u rujnu 1882. godine.⁶ Kako se do izgradnje novog mosta sav teret morao pretovarivati, i to je bio razlog biskupove nevoljkosti da se slike otpreme još u jesen 1882. godine.⁷ U Akademijinom Arhivu sačuvano je 5 tovarnih isprava vezanih uz prijevoz umjetnina od Vrpolja do Zagreba. Prve se dvije odnose na mjesec lipanj, a ostale su izdane u srpnju. Na svakoj je jasno naznačen broj sanduka u kojima su slike prevožene. Iz njih je također razvidan smjer kojim se teret prevozio te vrijeme kada su udareni pečati ishodišnih i odredišnih postaja. Jasno je vidljiv potpis Kršnjavoga, koji djeluje u Strossmayerovo ime, kao i adresat: Akademija. Akademija je željezničkim društvima isplatila cjelokupan iznos troškova prijevoza, nakon čega su joj ista, na temelju tovarnica, refundirala uplaćena sredstva, pri čemu su neka društva odobrila potpun oprost troška, a druga snizila cijene. U konačnici je biskupa prijevoz stajao tek petinu stvarne vrijednosti.⁸ Za dopremu sanduka od kolodvora do Palače potrošeno je dodatnih stotinu forinti.

⁵ O uključanju Đakova u željezničku mrežu te općenito o okolnostima izgradnje željezničke infrastrukture u Hrvatskoj u okviru Monarhije vidjeti u: Bijelić 2002. O potonjem usp. Feletar 2003., 32-38; Dobrovšak 2008., 489-494; Bali; Gulyás 2012., 22-23.

⁶ O rušenju drvenog i gradnji novog, željeznog mosta vidjeti u: Sršan 1993., 213.

⁷ Strossmayer Račkomu, 29. listopada 1882., u: Šišić 1930., 44.

⁸ Zapisnik skupne sjednice Akademije od 22. lipnja 1883., točka 9 (HR-AHAZU-2, 1883.); Dopis Odjela za bogoštovje i nastavu Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade Akademiji glede prijevoza umjetnina, 7. kolovoza 1883., (HR-AHAZU-2, 134/1883.); Zapisnik skupne sjednice Akademije od 5. siječnja 1884., točka 11 (HR-AHAZU-2, 1884.). Usp. Rački Strossmayeru, 8. siječnja 1884., u: Šišić 1930., 107-108.

6. Detalj karte austrougarske željezničke mreže s početka 20. stoljeća, s ucrtanom trasom kretanja vlaka kojim su se prevozile umjetnine iz Vrpolja (1) preko Dalja (2), Osijeka (3), Villányja (4), Péčuha (5), Barcsa (6) i Záhonya (7) do Zagreba (8).

8. Srušeni željeznički most u Osijeku 1882. godine

„Još jedno iz svega srca i iz sve duše želim, a to je, da i akademija znanosti i umjetnosti, a i naše sveučilište svoju autonomiju nedotaknutu vazda uzdrže. Poslije vjere i svijesti ništa na svijetu nije, što bi više slobode i samosvojnosti trebalo, koliko znanje i umjenje. Znanje i umjenje traci su svijetla vječitoga, pak kao što se traci sunčani, da ovaj svijet prosvijetle, da zemlju razgriju i na plod probude, prostranim zrakom služe, isto tako i svjetlost znanja i umjenja, da duh čovječanstva prosvijetli i srce na uzvišena poduzeća razgrije, slobode treba, to jest drugim riječima: znanost, umjetnost i vjera mogu samo pod zaštitom slobode i autonomije valjano i blagotvorno uspijevati.“

(iz govora biskupa Strossmayera na dan otvaranja Galerije)

Biskupov dolazak u Zagreb na svečanost otvorenja

7. studenoga 1884. godine, dan uoči biskupova dolaska u Zagreb,⁹ gradsko izaslanstvo predvođeno bivšim velikim županom Dragutinom Pogledićem, uputilo se u međimurski Žakanj kako bi pozdravilo uvaženog gosta i pratilo ga cijelim putem do odredišta. Izaslanstvo su činili: Žiga Badovinac, Antun Eisenhut, Miroslav Eisenhut, Ferdo Kalabar, Mirko Karas, Vilim Lovrenčić, Ivan Plochberger, Franjo Sollar, Milan Stanković i Antun Nossan. Od strane Akademije biskupu su ususret doputovali Gjuro Pilar i Tadija Smičiklas, a Ivan Zahar pak kao predstavnik gradskog organizacijskog odbora. Iz onodobnog tiska doznajemo kako je za preuzvišenog pokrovitelja i njegove pratitelje brzojavom naručen poseban „salonski vagon“. Vozno je vrijeme putničkih vlakova tzv. Žakanjsko-zagrebačke željeznice tada iznosilo približno četiri sata.¹⁰ Ta je – posljednja – dionica Strossmayerova putovanja uključivala postaje: Koprivnica, Lepavina, Križevci, Vrbovec, Dugo Selo, Sesvete, gdje je bio srdačno pozdravljen od okupljenog mnoštva, posebice u Križevcima i Sesvetama. Vlak je na Južni kolodvor – do izgradnje Državnog (danas Glavnog) kolodvora, 1892. godine, središnji zagrebački kolodvor¹¹ – gdje je biskupa čekalo nekoliko tisuća građana, stigao oko deset i trideset sati. Doček nije upriličen na peronu, već ispred cvijećem i sagovima ukrašenog paviljona koji je podignut ispred kolodvorske zgrade. Duž kolodvorskog su trga posvuda bile izvještene trobojnice. Oko improviziranog su zdanja u polukrugu, predvođena vatrogasnim orkestrom, bila okupljena sva gradska društva: Gombalačko društvo *Sokol*, Akademičko pjevačko društvo *Hrvatska lira* s kapama „hrvatkama“ na glavi, brojni sveučilištarci s istaknutom visokoškolskom zastavom, Tipografsko pjevačko društvo *Sloga*, Hrvatsko pjevačko društvo *Kolo*, Trgovačko društvo *Merkur*, u svečanim prilikama inače rijetko zastupljeno Društvo Gradske streljane, Radničko pjevačko društvo *Sloboda*, Samoborska glazba, Društvo veterana, Radničko društvo zidara i tesara te gradski cehovi.

⁹ Cjelokupni se opis dvodnevni događanja upriličenih povodom svečanosti otvorenja Strossmayerove galerije i posvećenja Akademijine palače zasniva na onodobnim novinskim tekstovima, bilo da je riječ o osvrtima nastalima neposredno u to vrijeme bilo o onima koji su uslijedili nešto kasnije (vidjeti bibliografiju priloženu na kraju ove publikacije).

¹⁰ Bunijevac 2012., 15.

¹¹ Bunijevac 2003., 22-26; Slukan Altić 2003., 44-47.

9. Željeznički kompleks Zagreb Južnog kolodvora, današnjeg Zapadnog kolodvora, prvih godina nakon izgradnje – pogled s pružne strane

Dočeku su nazočila i izaslanstva drugih hrvatskih gradova: Rijeke, Bakra, Siska, Karlovca, Križevaca, Jastrebarskog, kao i slovenske Ljubljane. Nakon pozdravnog govora podnačelnika Crnatka i biskupove zahvale, uglednici su u povorci kočija napustili trg. Unatoč velikom broju okupljenih, zbog dobre je organizacije izbjegnut kaos među mnoštvom te je bio omogućen slobodan prolaz kočijama.

10. Akademski trg s palačom Vranyczany

Prvi dan svečanosti

Povorku od četrdesetak kočija predvodila je ona barunice Klotilde Buratti-Vranyczany, u kojoj su se vozili biskup i Crnadak, a, dok su prolazili ulicama,¹² mnoštvo je biskupu mahalo i bacalo cvijeće. Iako je Strossmayer tijekom boravaka u Zagrebu običavao odsjedati kod Račkoga, ovog mu je puta gostoprimstvo – u novosagrađenoj raskošnoj palači, smještenoj u samom susjedstvu Akademijine zgrade¹³ – ponudio barun Ljudevit Vranyczany Dobrinović. Pristigavši u svoj privremeni zagrebački dom, iako umoran, biskup je s balkona palače Vranyczany pozdravio kličuće mnoštvo naklonima i skidanjem putne šubare. U međuvremenu je s kolodvora stupajući stigla i povorka već spomenutih društava te je uz zvukove koračnica započeo svečani mimohod, praćen ovacijama prisutnih. Nakon što se mnoštvo razišlo, biskupu su se poklonili predstavnici Akademije predvođeni predsjednikom Račkim, izaslanici Sveučilišta na čelu s rektorom Gjurom Pilarom, odbori Matice hrvatske i Svetojeronimskog društva, deputacija grada Siska te ugledni pojedinci, a ljubljansko mu je izaslanstvo predalo povelju počasnog građanstva. Strossmayer je domaćinu poklonio svoju portretnu bistu koju je izradio Vatroslav Donegani. Vranyczany je gostu nastojao ugoditi pozivanjem njegovih znanaca i prijatelja, niza odličnika te inozemnih predstavnika. Na prvom je objedu ugostio najveće Strossmayerove štovatelje: podmaršala Đuru Jelačića, nekadašnjeg kancelara i kasnijeg bana Ivana Mažuranića sa sinom Vlatkom, Franju Račkoga i Matiju Mrazovića, nekadašnjeg velikog župana Ivana Kukuljevića, predsjednika Svetojeronimskog društva Tomu Gajdeka, Dragutina Pogledića, donedavnog predstojnika pravosudnog odjela Marijana Derenčina, pukovnika Ivana Trnskog, Adolfa Vebera, Kostu Vojnovića, ravnatelja realke Josipa Torbara, Radoslava Lopašića te svoju braću Dragana i Vlatka. Časopis *Zvonimir* donosi podatak kako je domaćinova šurjakinja, barunica Ivka, skrabila o brojnim gostima koji su pozivani na objede i večere, a bilo ih je, kako prenosi isti izvor, iz svih stranaka. Poslije podne prvog dana boravka biskup je pohodio predstojnika zemaljske vlade Danila Stankovića i zapovjedajućeg generala Ramberga. Iste je večeri u gornjogradskom Kazalištu na programu bila Zajčeva opera *Nikola Šubić Zrinjski*, a naslovne

¹² Povorka se kretala Kolodvorskom ulicom, Ilicom, Trgom bana Jelačića te Ulicom Marije Valerije do Zrinskog trga.

¹³ O palači Ljudevita Vranyczanyja Dobrinovića, dovršenoj 1883. godine, usp. Bagarić 2013. Kroz razmatranje arhitektonskog ukusa te plemićke obitelji, autorica se dotiče biografija njenih članova pa tako i mecenatskog poslanja Ljudevita Vranyczanyja i njegovih spona sa Strossmayerovom galerijom. U članku je također reproducirana fotografija interijera palače iz 1884. godine.

11. Barun Ljudevit Vranyczany Dobrinović, biskupov domaćin tijekom svečanih događanja u studenom 1884.

Zagreb 25. Studena 1884.

Preuzvišeni Gospodine!

Iz Vašeg premilog i preljubnog pisma radostju sam uvidio, da se jest Vaša Preuzvišenost u dobrom zdravlju kući povratila. Mi se ovde nismo sasvim bojazni odreći mogli, neće li Vam ova zima na putu naškoditi i na hvalu Boga, da tomu tako bilo nije.

Meni će ovi dani gde sam sreću imao Vašu Preuzvišenost kod mene podvoriti navek nezaboravni ostati, i bit ću presretan, ako Vaša Preuzvišenost čim čestje u Zagreb dojde i kod mene odsedne, biti ćete svagda sa otvorenimi rukami dočekani, pa ako ja slučajno i odem Zagrebu nebi bio – moja kuća stoji navek na raspolaganju. Vaše Preuzvišenosti, i molim da ju navek kao Vašu smatrate.

Vaše prekrasno mramorno poprsje kojeg ste mi kod odlazka dobrohotno darovali, pravi me upravo sretnog, i postao mi jest najmiliji i najdražiji predmet u celoj mojoj kući. Primite zato preuzvišeni Gospodine srdačnu zahvalu od Vašeg najiskrenijega i štovatelja

Ljudevit Vranyczany

Zagreb 25. studena 1884.

Preuzvišeni Gospodine!

Iz Vašeg premilog i preljubnog pisma radostju sam uvidio, da se jest Vaša Preuzvišenost u dobrom zdravlju kući povratila. Mi se ovde nismo sasvim bojazni odreći mogli, neće li Vam ova zima na putu naškoditi i na hvalu Boga, da tomu tako bilo nije.

Meni će ovi dani gde sam sreću imao Vašu Preuzvišenost kod mene podvoriti navek nezaboravni ostati, i bit ću presretan, ako Vaša Preuzvišenost čim čestje u Zagreb dojde i kod mene odsedne, biti ćete svagda sa otvorenimi rukami dočekani, pa ako ja slučajno i odem Zagrebu nebi bio – moja kuća stoji navek na raspolaganju. Vaše Preuzvišenosti, i molim da ju navek kao Vašu smatrate.

Vaše prekrasno mramorno poprsje kojeg ste mi kod odlazka dobrohotno darovali, pravi me upravo sretnog, i postao mi jest najmiliji i najdražiji predmet u celoj mojoj kući.

Primite zato preuzvišeni Gospodine srdačnu zahvalu od Vašeg najiskrenijega i štovatelja

Ljudevit Vranyczany

12. Pismo baruna Ljudevita Vranyczanyja biskupu Strossmayeru, 25. studenoga 1884.

13. Staro kazalište na Markovom trgu

14. Ivo Hreljanović, bariton

15. Marija Prikril, sopranistica

17. Josip Kneisel, intendant Kazališta

su uloge tumačili Ivan Hreljanović, Matilda Lesić i Marija Prikrlil. Visokog je gosta, praćenog Crnatkom, dočekaio i do gradske lože poveo intendant Josip Kneisel. U loži se biskupu kasnije pridružio Rački. Po svršetku predstave, Strossmayera su putem kroz grad, osvijetljen plinskim svjetiljkama te mnoštvom svjetala s prozora, pratile ovacije. Brojne su kuće bile ukrašene cvijećem, sagovima i vijencima, nerijetko i natpisima poput „Oj narodni dobrotvorče, vratio ti dobri Bog“, „Živio Strossmajer“ ili njegovog gesla „Sve za vjeru i domovinu“, a na pročelju Gradske vijećnice bili su ispisani inicijali preuzvišenog biskupa. Ispred nje je krenula duga povorka bakljaša predvođena glazbenicima, koju su činili: „pravi bakljonoše“ iz svih društvenih slojeva, na početku, u sredini te repu kolone, nadalje izaslanstvo gradskih zastupnika, brojna društva, vatrogasci i mladež, praćeni građanstvom. Od Markova trga kretali su se Mesničkom ulicom prema Ilici, a potom preko Jelačićeva trga i Ulice Marije Valerije do Zrinjevca. Ispred Vranyczanyjeve palače, pred biskupom i brojnim uglednicima koje je barun ugostio, zborovi pjevačkih društava otpjevali su: *Ustaj rode!, Zrinjsko-Frankopanku i Živila Hrvatska!*. Uslijedila su klicanja svih prisutnih, nakon čega se okupljenima kratko, zahvaljujući, obratio biskup. Poslije još jedne izvedbe potonje budnice i serije usklika, povorka se razišla.

Drugi dan svečanosti

U nedjelju, 9. studenoga, mnoštvo se građana okupilo na Zrinskom trgu još prije 10 sati. Pristigla je i vatrogasna glazba na čelu s kapelnikom Leifertom, a pola sata kasnije i sva gradska društva pod barjacima. Vatrogasno i veteransko društvo je formiralo dvored od palače Vranyczany do Akademijine palače, ispred koje su stajala različita svečana izaslanstva. U 11 je sati stigao biskup, prošavši od ulaza do predsjedničkog stola u atriju kroz špalir tridesetak u bijelo odjevenih gospođica iz najuglednijih obitelji, praćen usklikom „Živio“ i pljeskom. Iz onodobnih novinskih osvrtâ doznajemo kako je mnoštvo, sastavljeno od gradskih odličnika, ispunilo prizemlje te sve arkade prvog i drugog kata. Prve su redove zauzimali: Ivan Mažuranić, podmaršal Đuro Jelačić, biskupi Posilović, Hranilović i Pavlešić, veliki župan zagrebački Ivan Vardian, odjelni predstojnici Danilo Stanković i Ivan Vončina, umirovljeni predstojnici Derenčin, Muhić i Pogledić, grof Miroslav Kulmer, Ljudevit Ožegović, baruni Vranyczany, Kosta Vojnović, Ivan Trnski, plemić Jelačić Jankomirski, Ante Mažuranić, kanonici prvostolnog kaptola Gašparić, Gugler, Hrvat, Kržan, Matković, Matunci, Rumpler, Smetiško, Šnap, Veber, Ilijašević i Lehpamer, Đuro Crnadak, Erazmo Barčić, Andre Bakarčić, Fran Folnegović, Eugen Kumičić, Lav Mazzura, Tito Ožegović i Josip Zorić. Svečanosti su nazočili rektor Sveučilišta Pilar s čitavim Senatom i brojnim profesorima, članovi Trgovačko-obrtničke komore, predstavnici Matice hrvatske, odbori svih gradskih društava kao i poslanici Ljubljane, Karlovca, Siska, Križevaca, Samobora, Jastrebarskog i dr. Strossmayeru je, uz ljubak kratak govor, cvijeće uručila kontesa Eugenija Vojnović, kći Koste Vojnovića. Zahvalivši, biskup je otišao u pokrajnju prostoriju kako bi odjenuo ruho u kojem će, uz asistenciju prebendara Rihtarića i Pliverića, obaviti obred blagoslova Palače na hrvatskom jeziku, dok je s drugog kata odjekivala duhovna glazba u izvedbi pjevačkih društava. Svukavši obredno ruho nakon posvećenja, Strossmayer je, kao pokrovitelj Akademije, sjeo u predsjednički stolac. Zdesna mu se smjestio Rački, a slijeva tajnik Bogoslav Šulek. Uz Račkoga je sjedio drugi tajnik Petar Matković, dok su uokolo mjesta zauzeli ostali članovi Akademije. Kad su utihnule aklamacije Strossmayeru, otvorivši svečanu sjednicu, Rački je pročitao prikladan govor, u kojem je, uz razlaganje razvitka znanosti i umjetnosti, govorio o biskupovim mecenatskim pothvatima i zahvalnosti naroda na svim dobročinstvima kojima ga je zadužio. Nakon njega je nadahnuto zborio preuzvišeni pokrovitelj, a gotovo dvosatno je obraćanje okončao blagoslivljajući

18. Tomo Gajdek, vjerski uglednik i pučki prosvjetitelj

prisutne i proglašavajući Galeriju otvorenom. Često je bio prekidan oduševljenim klicanjima i pozdravljanjima publike. Za „akademičku sbirku umjetnina“ darovao je medalje pape Lava XIII., iskovane u čast velikom slavenskom hodočašću u Rim 1881. godine, te dva iluminirana rukopisa na pergameni: misal iz 14. stoljeća i *Liber officii Beatae Mariae Virginis*, poznat kao *Strossmayerov časoslov*. Među okupljenima su se prolomili usklici oduševljenja, a potom je u ime grada Zagreba kraćim govorom zahvalio podnačelnik Crnadak. Nakon što je predsjednik Rački zamolio građanstvo da prednost pri obilasku Galerije ustupi najuglednijim i „vanjskim“ gostima, sam ih je biskup, u pratnji Izidora Kršnjavog, poveo na drugi kat. Ravnatelj je Galerije u cijelom protokolu imao vrlo diskretnu ulogu, dok je Bollé, prema pisanju tadašnjeg tiska, ležao bolestan u postelji. Razgledavanje zbirke potrajalo je četvrt sata, nakon čega se biskup, praćen klicanjem mnoštva kroz koje je prolazio, vratio u svoje privremeno boravište. Odavši mu počast pod balkonom palače Vranyczany, razišla su se društva pod zastavama, a potom i brojni okupljeni na Zrinskom trgu. Svečanost je okončana oko 13 sati. U 16 sati je u Kazalištu prikazana komedija *Franjo barun Trenk* Josipa Eugena Tomića, izvedbu koje je Strossmayer pratio od drugog čina. I ondje je njegova prisutnost popraćena oduševljenim usklikima. Niz događanja upriličenih povodom dvodnevne svečanosti zaključen je večernjim koncertom u prostorijama Gradske streljane, čija je velika dvorana nedugo nakon 19 sati bila ispunjena odličnicima. Jedan sat kasnije stigao je i biskup, na što su se oglasile fanfare, uz sveopće pozdravljanje ustajanjem i klicanjem. U tadašnjim novinskim napisima nije ostalo nezapaženo kako program „nije bio najsretnije sastavljen“, premda je najvećim dijelom bio uspješno izveden. Najprije je kazališni orkestar s amaterima odsvirao uvertiru opere *Porin* Vatroslava Lisinskog, nakon čega je zbor, sastavljen od gotovo stotinu i pedeset pjevača, izveo himničnu skladbu na tekst Huga Badalića. Gospođica Prikril, koja je večer ranije u Kazalištu tumačila ulogu Jelene u Zajčevoj operi *Nikola Šubić Zrinski*, otpjevala je *Srdcu* Franje Kuhača te *Domovini i ljubi* Ivana Zajca, za što je nagrađena cvijećem i pljeskom. Uslijedio je *Putnik* Gjura Eisenhutha u izvedbi pjevačkog društva *Sloga* te dionica mješovitog zbora iz opere *Bačić* istog skladatelja, koju su otpjevali zbor društva *Kolo* i „diletantski sbor gospodjicah“, i koja je, na ustrajanje publike, ponovljena. Većinom je izvedbi ravnao Gjuro Eisenhuth. Izvedeni su još *Karišik hrvatskih napjeva*, *Povračanac* te narodno slavonsko kolo, nakon čega je biskup, ustavši, čestitao mladom dirigentu Mayeru. Naposljetku je *Kolo* otpjevalo Eisenhuthov poduži *Gjurgjev danak*, a cijeli zbor sa solistima Zajčevu kantatu *Dolazak Hrvata*. Po svršetku koncerta biskup se kraće vrijeme zadržao u velikoj, a potom i u maloj dvorani Streljane, uz uzajamne ceremonijalne pozdrave i zahvale između predstavnika građanstva i uglednog gosta te zdravicu i srdačne razgovore s pojedincima. Na oproštaju se naklonio, dok su ga okupljeni klicanjem pozdravljali sve do izlaza, a zabava s plesom potrajala je do zore. Strossmayer se u Zagrebu zadržao do 14. studenoga, a, osim što je u palači Vranyczany kroz to vrijeme primio niz grupa i pojedinaca, obišao je brojne institucije i udruženja, gradsko zastupstvo i nekoćinu uglednika. Posjetio je, primjerice, Obrtnu školu i Sveučilište gdje su ga dočekali

Nepar. **Predstava 29.** Drama

Izvan predbrojke. predbrojke.

Narodno zemaljsko kazalište u Zagrebu

Danas u nedjelju dne 9. studenoga 1884.

U slavu otvorenja galerije slika i posvete
akademijske palače

Barun Franjo Trenk.

Paški igrokaz u 4 čina. — Naplata J. E. Tomić, glazbu k istomu skladao Ivan pl. Zajc.

Redatelj g. Nikola Milan.

24 84
ix

L i c a: 17/88 15

Barun Franjo Trenk, starinski vla- stela — — — — — G. Pija	Prin. [pobunio] — — — — — Gđa. Yermolova
Marko Vojvodić, njegov knez — — — — — G. Barić	Baba — — — — — Gđa. Čajko
Julica, kći mu — — — — — Gđa. Ballica-Skrovi	Vid, karambola panizna — — — — — G. Ninci
Stasilo, natrunka njegov — — — — — G. Stjepović	Kuznet, karambola najbitak — — — — — G. Kozlerić
Tamo — — — — — G. Šajović	Tru džepi Furmanović, njegov — — — — — G. Ninci
Ivo — — — — — G. Žagar	Vaški, špijanski — — — — — G. Ladi
Franjo — — — — — G. Vojvodić	Čigankin — — — — — Gđa. Fiedler
Isid — — — — — G. Malenec	Prvi dječak — — — — — Bala Anka
Lala — — — — — G. Lončarić	Dvugi dječak — — — — — Bala Anka
Jaja — — — — — Gđa. Romanović	Jedini pastir — — — — — G. Stjepić

Napred — Hajduci. — Posudari. — Čin treći g. 1741. za jednako sile kod vlastitosti i u Plovanici.

Gledalište bit će sjajno razsvjetljeno.

Glazne cene: Jedna loža u I. katu i razl zemlje 4 for., u III. katu 3 for. — Fotelj u prvom redu 1 for. — Zatvorena stolica u parteru zajedno s ulaznicom 80 novč. — Ulaznica za lože i parter 50 novč., za častnike 40 novč., za podčastnike 30 novč., za djake 30 novč. — Za djeca, koja njihova rodbina u lože vodi, plaća se polovica ulaznice za lože i parter. — Zatvorena galerija I. red 40 novč., II. i III. red 30 novč. — Otvorena galerija 20 novč.

Kasa otvara se u 3, početak točno 4 satih.

Prodavatelja. Viktor „Narodni (Novina)“.

19. Kazališna cedulja prigodne izvedbe predstave *Barun Franjo Trenk* 9. studenoga 1884.

rektor Pilar i profesori sa „svakolikom sveučilištnom mladeži“. Rektor je u nadahnutom govoru hvalio nemjerljive biskupove zasluge na kulturnom polju, napose napore uložene u utemeljenje Sveučilišta. Aulom su odjekivale ovacije nazočnih, nakon čega je gost ganuto uzvratio pohvalom okupljenih studenata koji se, časteći ga, klanjaju ideji znanosti i umjetnosti te kulturnog napretka, što je jamstvo „da je Hrvatska mladež dorasla onoj teškoj zadaći, koja ju u životu budućnosti Hrvatskoga naroda čeka“. Naposljetku je poručio: „Čednost, umjerenost, opreznost – to sve vrijedi, al najveći je ures mužu: značaj i čista savjest. Pak neprekretno vjerujući u Boga ne će se nikada iznevjeriti svomu narodu.“ Tih je dana Galerija prvi put otvorena za redovne posjetitelje, a tadašnje novine izvješćuju: „cielo vrijeme je sigurno dvie tisuće ljudi razgledalo po onih upravo u tu svrhu gradjenih prostorijah i na brzu ruku prošlo oko ciele sbirke...“. Ističu kako su, u nedostatku kataloga, već tijekom prvog posjeta pojedinci ponijeli broj dnevnika *Pozor* „u kom je mali opis nekih znamenitih slika“, a u istu svrhu preporučuju i nekoliko Truhelkininih tekstova objavljenih u tjedniku *Vienac*.

„Znanost je najljepši ures svakoga naroda, ona mu je obilni izvor svake snage i svake obrane. Znanost je paru prisilila, da nas brzinom vjetra od jednoga na drugo mjesto prenaša; po znanosti se bičem i brzinom munje s jednoga kraja svijeta s drugim dogovaramo. Znanost brda probija i u glatke putove pretvara. Znanost je u ovo naše doba Sredozemno sa Indijskim morem spojila, a uskoro će Tihi sa Atlantičkim oceanom spojiti. U zao čas narodu, koji ne zna znanost i umjetnost cijeniti, koji ne zna u štovanju i ljubavi pravim učenjacima i umjetnicima prvo i odlično mjesto ustupiti. Taki narod propada, gine i izumire.“

(iz govora biskupa Strossmayera na dan otvaranja Galerije)

Svečani govor biskupa Strossmayera prigodom otvorenja Galerije

Svoje je podugačko izlaganje tijekom svečane sjednice 9. studenoga 1884. godine¹⁴ Strossmayer započeo hvaleći zasluge Akademije na području znanosti, naglašavajući pritom nepovoljne političke i skućene financijske prilike u kojima su ta dostignuća ostvarivana. Smatra ih stoga opravdanim razlogom „da domovini našoj na Balkanskom poluotoku osobito opredjeljenje pripišemo, to jest da postane to, što Toskana u lijepoj Italiji, da postane osobite vrsti Athenaeum, što će reći ognjište i njegovalište svih viših umnih i moralnih težnji i svrha“. Zahvalio je caru i kralju Franji Josipu koji je, nakon što je veliki potres 1880. godine oštetio Palaču, darežljivom rukom pridonio njenom brzom popravku. Ističući kao neupitnu vjernost hrvatskog naroda vladarskoj obitelji, nada nju je zazvao Božji blagoslov. Hvali isti taj narod zbog velikih odricanja kojima se dobrovoljno podvrgava u korist stvaranja „znanstvenih i kulturnih zavoda“ te Vladu, koja je – uz uvjet smještanja drugih ustanova pod Akademijin krov – sudjelovala u troškovima gradnje njene palače. Zahvalu su zaslužile i gradska izvršna i zakonodavna vlast, ustupivši „najljepša mjesta“ kulturno-prosvjetnim institucijama, te koje su, zajedno sa svim „razredima gradjanstva“ u dva dana svečanosti vezanih uz Akademiju pokazali neizmjernu ljubav i štovanje đakovačkom dobrotvoru kao utjelovljenju najplemenitijih prosvjetiteljskih težnji. Iskazao je k tomu zahvalnost „bratu i staromu prijatelju“ Račkom, svjestan velike žrtve koju je isti podnio kako bi se zgrada Akademije „podigla, popravila, dovršila i uresila“. Ističe potom kako svečanom sjednicom Akademija slavi dvostruku stečevinu: reprezentativno sjedište koje služi na slavu i diku njoj samoj, potom – kao baštiniu slavnog Dubrovnikar koji je u davnim vremenima bio lučonoša prosvjete i slobode – gradu Zagrebu te cijelom narodu, a kao „drugu dobit“ zbirku „slika i umjetnina“, koju, nakon što je u njoj uživao proteklih tridesetak godina, dragovoljno ustupa potonjem. Opsegom i značenjem, pojasnio je, ona iziskuje zasebnu namjensku zgradu i skrb, a u Zagrebu je k tomu

¹⁴ Strossmayerova je svečana besjeda, na temelju stenografskih bilježaka, u nastavcima objavljena u tadašnjem tisku. Cjelovito je predstavljena još iste godine u zasebnoj publikaciji (Strossmayer 1884.) i u *Radu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* (Svečana sjednica JAZU dne 9. studenoga 1884., 162-185). Isti je tekst, popraćen bilješkama, prenesen u recentnom pregledu odabranih umjetnina iz stalnog postava Strossmayerove galerije (Dulibić; Pasini Tržec; Popovčak 2013., 8-41). Na izložbi je prezentiran, unutar biskupove ostavštine sačuvan, rukopisni primjerak pripremljene inačice svečanog Strossmayerova govora.

20. Misal iz 14. stoljeća, jedan od darova koje je biskup poklonio za „akademičku sbirku umjetnina“ prigodom njenog svečanog otvorenja

le mio papa nro. 7. q. anti
fate nro. 7. onab. catro
ris atq. catro. hce 7. apli
ce fitei cultorib. **Come**
moratio pro unna.

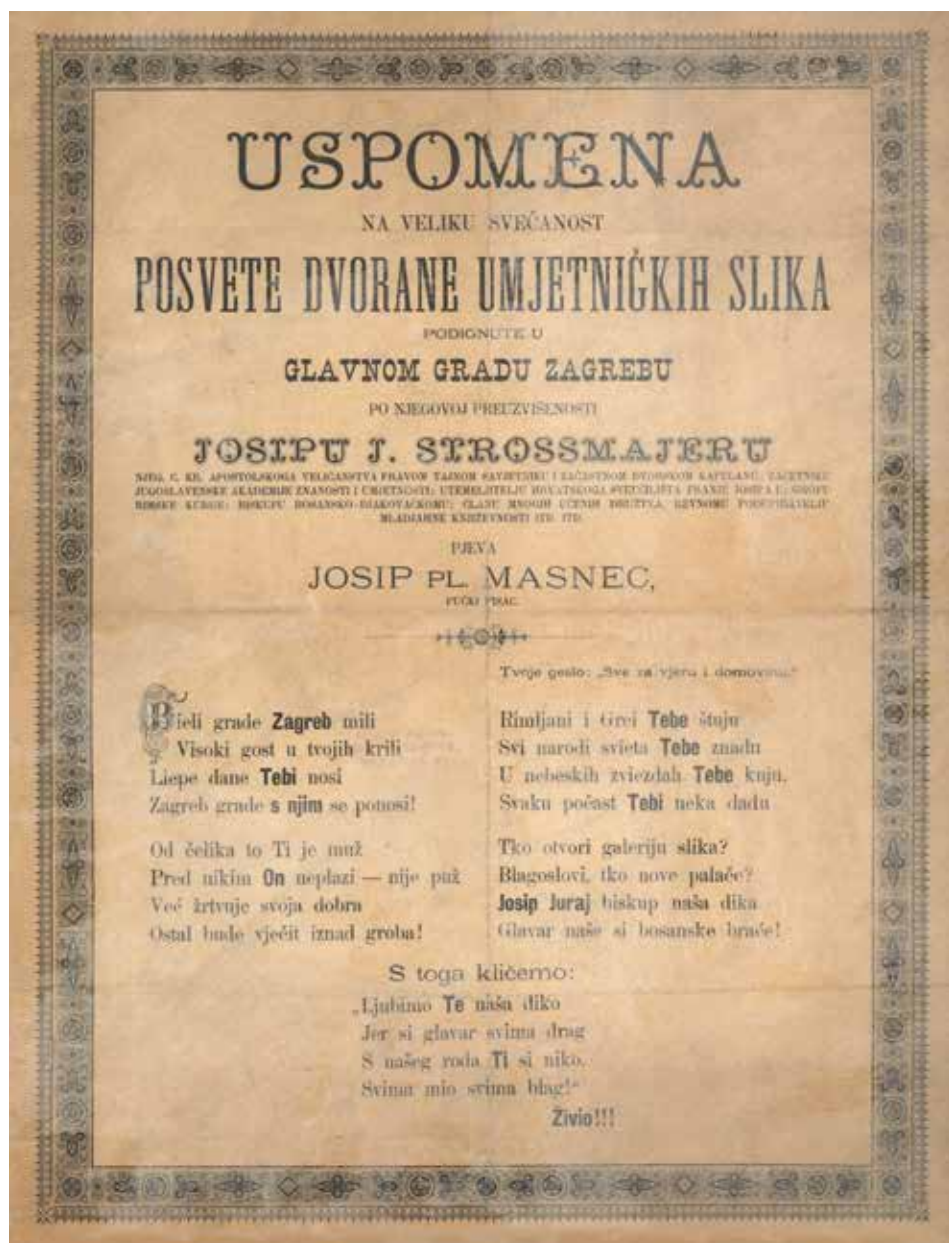
M faciendo totum famer
lorem fameriarumq;
tiamum. N. remium et
cum a seantum. quoz;
tib; sitis cognici e. q. no
ta veneno. p. quib; tibi
offerimus. ut qui tibi of
ferunt lxx sacentiu; la
uris. p. se suisq; omib;
p. recepte aianum su
um. p. spe saluas nico
lunetis sue. e. reddite
uota sua. etno tco unio
nero. infra actionem.

Quoniam communicantes et or
muniorem acenerantes.
In panis glorie semper
unguis inalegitur
comuni in illis. **S**c
q. b. r. u. m. a. p. l. o. r. u. m. a. c.
m. a. r. t. i. r. u. m. a. c. t. u. r. u. m. **P**e
t. r. u. s. **P** a. u. l. u. s. **T** h. o. m. e. s. **I** a. c. o.
b. u. s. **P** h. y. l. i. p. p. i. **B** a. r. t. h. o. l. o.
m. e. i. **M** a. t. t. h. e. u. s. **S** y. m. o. n. i. s.

javnosti dostupnija i korisnija no u Đakovu. Vođen istom željom „da narodu i učećoj se mladeži koriste“, biskup je zarana shvatio kako mu valja prikupljati slikarska ostvarenja koja reprezentiraju različite umjetničke škole. Zamolio je stoga okupljene da mu omoguće kraće izlaganje o u zbirci zastupljenim slikarskim školama i nekim važnijim primjerima svake od njih, a potom i o motivima koji su ga vodili pri pomaganju stvaranja Akademije, Sveučilišta i same zbirke. Iz podosta opsežnog se Strossmayerova opisivanja zbirke dadu iščitati njegovi umjetnički afiniteti i vrijednosni sud. Osvrnuo se potom na kritike kako je umjesto prikupljanja umjetnina novac mogao potrošiti na svakodnevne materijalne potrebe puka koji živi u oskudici, čemu biskup ne proturječi, no naglašava kako o istima valja voditi računa ne zanemarujući pritom one duhovne i intelektualne prirode. Kulturni je napredak, prema Strossmayerovom shvaćanju, jamstvo intelektualne, a tako i svake druge samosvojnosti. Naposljetku kao argument u korist opravdanosti postojanja zbirke navodi i činjenicu da ona posve sigurno u vrijeme otvaranja vrijedi više no u doba kada je prikupljana. Na sličan je način – kritikama kako je u svojim dobročinstvima zanemario pučku prosvjetu i „srednja učilišta“ za račun visoke kulture – sučelio uvjerljive dokaze koji mu govore u prilog. U istom je duhu zaželio da se Sveučilište „popuni i iscijeli“ dok se „sve znanosti u organičkom svom savezu na njem predavale ne budu“ te da Akademija i Sveučilište sačuvaju autonomiju. Okončavajući besjedu osvrnuo se i na primjedbe kako je većina darovanih umjetnina vjerskog sadržaja: pravdajući se s jedne strane duhom vremena u kojima su one nastale, pri čemu apostrofira – doduše podosta široko definiranu – srednjovjekovnu umjetnost kao odraz snažnog „religioznog čuvstva“, a s druge činjenicom da je prije svega svećenik. Ustraje stoga na neraskidivosti spona između vjere i znanosti, koje se međusobno podupiru i nadopunjuju, naglašavajući kako ga je ista misao vodila „pri stvaranju visokih naših zavoda“ te zahvaljujući Akademiji i „universi“ što su pošle istim putem. Uz usrdne molbe da tako i ostane, proglašavajući Galeriju otvorenom, daruje za njenu zbirku dvije medalje nastale u spomen slavenskog hodočašća u Rim 1881. godine, dar pape štovatelja Slavena i promicatelja znanosti, kao zalog vjekovne sloge znanosti i vjere.

„Evo razloga, zašto u našoj zbirci religiozne slike mah preuzimlju. Htio sam ja, da i one čuvstvo religiozno u narodu našem goje i da mlade naše umjetnike opominju, da je Bog i vjera vječno vrelo idealnosti i uzoritosti, pak da se je čovjeku tomu idealu svih ideala često puta približavati i na tom svetom ognjištu srce razgrijavati, da ne samo na religioznom, nego i na civilnmn polju umjetnosti proizvodja spomenike, koje samo Bog svojom slavom i svojom neumrlosti označiti može. Htio sam i to narodu našem i mladeži našoj pred oči staviti, da je i ova naša zbirka, ko i sve ostale slične zbirke po Europi, ko i sva sredovječna a i današnja umjetnost prava apologija katoličke crkve. Ona s jedne strane divnim naukom svojim čovjeka do samoga bića i srca božjega vodi, ona je s druge strane svojim simbolizmom živa poezija, koja je kadra svaki um i svako srce usplamtiti i na stvaranje lijepih djela u umjetnosti oduševiti. Tomu je sva povijest umjetnosti sviju vijekova živ svjedok.“

(iz govora biskupa Strossmayera na dan otvaranja Galerije)

21. Prigodnica *Uspomena na veliku svečanost posvete dvorane umjetničkih slika podignute u glavnom gradu Zagrebu po njegovoj preuzvišenosti Josipu J. Strossmajeru Josipa pl. Masneca*

22. Oton Iveković, *Vestibul Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 1899.

Popis izložaka

Željeznička stanica Dalj s kolosiječne strane

Razglednica, svjetlotisak, 9 x 14 cm

Hrvatski željeznički muzej, HZM ZR 8008 7-1/73

Gjuro & Ivan Varga, *Herman Bollé*

Albuminska fotografija, 18,8 x 9,5 cm, kaširano na karton 20,5 x 10 cm

Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, F-O/28

Rudolf Mosinger, *Josip Juraj Strossmayer*

Želatinska fotografija, 18,4 x 12,6 cm, kaširano na karton 31,7 x 21,5 cm

Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, F/O KRŠ-20

Foto Tonka, *Gradska streljana na Tuškancu*

Želatinska fotografija, 16,6 x 23 cm

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU

Staro kazalište na Markovom trgu

Želatinska fotografija, reprodukcija snimka Ivana Standla, 17,6 x 23,6 cm

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU

Ivo Hreljanović

Želatinska fotografija, 23,4 x 17,3 cm

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU

Gjuro & Ivan Varga, *Marija Prikrlil*

Mat kolodijska fotografija, 24,1 x 18,5 cm, kaširano na karton 26,3 x 19,2 cm

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU

Franjo Rački

Želatinska fotografija, 22,1 x 17,7 cm

Strossmayerova galerija starih majstora HAZU

Svjetlotiskarski zavod R. Mosinger Zagreb, *Josip Juraj Strossmayer i đakovačka katedrala*
Razglednica, svjetlotisak, 14 x 9,2 cm
Strossmayerova galerija starih majstora HAZU

Josip Juraj Strossmayer

Razglednica, četverbojni poluton, 13,4 x 8,8 cm
U donjem dijelu ispisano je u verzalu: Josip Juraj Strossmayer, prosvjetitelj naroda hrvatskoga. Joseph Georges Strossmayer, l'éclairer de la nation croate
Strossmayerova galerija starih majstora HAZU

Posjetnica Josipa Jurja Strossmayera
Ispisano: J. G. Strossmayer, Eppus. Bosnensis et Syrmienensis
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-59, Ostavština J. J. Strossmayera, XI C

Posjetnica Izidora Kršnjavog
Ispisano: Prof. Dr. Kršnjavi
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-59, Ostavština J. J. Strossmayera, XI C

Posjetnica Hermanna Bolléa
Ispisano: Hermann Bollé, Architekt & Dombaumeister Agram
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-59, Ostavština J. J. Strossmayera, XI C

Posjetnica Gjüre Crnatka
Ispisano: Gjuro Crnadak ravnatelj »Croatie« osiguravajuće zadruge u Zagrebu
u miru Akademički trg br. 6.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-59, Ostavština J. J. Strossmayera, XI C

Pismo Akademije biskupu Strossmayeru o dovršenju palače te o njegovoj nakani glede dopreme umjetnina, u svrhu planiranja uređenja izložbenih dvorana, 12. lipnja 1882.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 147/1882.

Odgovor biskupa Strossmayera na lipanjsko pismo Akademije, 1. srpnja 1882.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 168/1882.

Zapisnik skupne sjednice Akademije od 20. listopada 1882.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 1882.

Očitovanje Kršnjavoga o Akademijinoj odluci da ga se imenuje »čuvarem«, 16. studenoga 1882.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 229/1882.

Zapisnik skupne sjednice Akademije od 15. siječnja 1883.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 1883.

Pismo Akademije Kršnjavome u Đakovo glede odluka ravnateljstava južne željeznice te državne željeznice vezanih za troškove dopreme slika, 7. lipnja 1883.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 95/1883.

Dopis Odjela za bogoštovlje i nastavu Kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade Akademiji glede prijevoza umjetnina, 7. kolovoza 1883.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 134/1883.

Tovarni list za prijevoz 29 sanduka s umjetninama iz Vrpolja za Zagreb, 10. srpnja 1883.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 198/1883.

Dopis bana Khuena-Héderváryja Akademiji o odobrenju potpore u iznosu od 1000 forinti, 8. lipnja 1884.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 114/1884.

Pismo Upravnog vijeća Društva za tjelovježbu »Hrvatski sokol« Predsjedništvu Akademije glede posudbe stolaca, 29. listopada 1884.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 161/1884.

Zapisnik svečane sjednice Akademije prigodom otvorenja galerije slika od 9. studenoga 1884.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 1884.

Pismo baruna Ljudevita Vranyczanyja biskupu Strossmayeru, 25. studenoga 1884.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-59, Ostavština J. J. Strossmayera, XI A/Vrany-Lju 3

Koncept Strossmayerova govora za svečanu sjednicu Akademije 9. studenoga 1884.
Arhiv HAZU, HR-AHAZU-59, Ostavština J. J. Strossmayera, XI B/II, 25

Sbirka slika Strossmayerove galerije Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti / [Ćiro Truhelka ; Iso Kršnjavi]. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1885., 90 str. ; 15 cm.
Prvo tiskano izdanje kataloga stalnog galerijskog postava.
Knjižnica Strossmayerove galerije starih majstora HAZU

Strossmayerov Časoslov / [urednici Slobodan Kaštela, Ante Vulin ; izvršni urednici Aco Zrnić, Ivona Savić]. Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti : Školska knjiga, 2011., 2 sv.

Dio. 1. Liber Office Beatae Mariae Virginis / [glavni ilustrator Jacques de Besançon], [394] str. : ilustr. ; 22 cm.

Potpuno faksimilno izd. u bojama. Sadrži i: Dio. 2. Komentar / Iva Pasini Tržec, XIII, 461 str. : ilustr. koji nije bio izložen. Originalni molitveni rukopis Liber Office Beatae Mariae Virginis pariških sitno slikara datira iza 1490. godine i bio je u posjedu Josipa Jurja Strossmayera od 1877. do 1884. godine.

Knjižnica Strossmayerove galerije starih majstora HAZU

Nikola Šubić-Zrinjski : Glasbena tragedija u 3 čina (8 slika) / Ivan pl. Zajc ; Anton Václav; Hugo Badalić. Zagreb : Narodno zemaljsko kazalište, 1884.

Laserski ispis digitalizirane izvorne tiskovine

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU

Uspomena na veliku svečanost posvete dvorane umjetničkih slika podignute u glavnom gradu Zagrebu po njegovoj preuzvišenosti Josipu J. Strossmayeru / pjeva Josip pl. Masnec. [S. l. : s. n., 1884.?.]

Laserski ispis digitalizirane izvorne tiskovine

Nacionalna i sveučilišna knjižnica

Bibliografija uz otvorenje Strossmayerove galerije

1882.

ANTOLEC, Matija. Sgrada jugoslavenske akademije u Zagrebu. // *Viesti Kluba inženira i arhitekta* 3, 1 (1882.), 2-3.

Bischof Strossmayer in Agram. // *Agramer Zeitung* 57, 36 (14. II. 1882.), [2].

Galerija slika. // *Pozor* 160 (1882-07-15), [4].

KRŠNJAVI, Izidor. *Listovi iz Slavonije*. U Zagrebu : Nakladom piščevom, 1882.

Njeg. preuzv. biskup Strossmayer. // *Sriemski Hrvat* 5, 55 (1882.), [3].

Preuzvišeni g. biskup Štrosmajer. // *Pozor* 35 (13. II. 1882.), [3].

Südslavische Academie der Wissenschaften und Künste. // *Kroatische Revue* 1, 1 (1882.), 51-56.

Svečana sjednica Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 7 prosinca 1882. // *Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* [dalje: Rad JAZU] [3]=63 (1882.), [190]-208; *Pozor* 285 (12. XII. 1882.), [2].

Vladika Strossmayer. // *Vienac: zabavi i pouci* 14, 7 (1882.), 111.

1883.

Academische Bildergalerie. // *Agramer Zeitung* 58, 88 (17. IV. 1883.), [2].

Akademička galerija. // *Pozor* 87 (16. IV. 1883.), [3].

Bildergalerie. // *Agramer Zeitung* 58, 129 (7. VI. 1883.), [2]; 162 (17. VII. 1883.), [2].

CEPELIĆ, Milko (Mihovil). [*Cepelićev popis*]. [Đakovo : s. n., 1883.].

[Dana 12. t. m. odpremi Dr. Kršnjavi zadnju pošiljku za galeriju ...]. // *Glasnik Biskupija bosanske i srijemske* 11, 13 (1883.), 130.

[Galerija skupocienih slika, koju je preuzvišeni Mecena biskup Strossmayer veledušno darovao jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti ...]. // *Narodni list* 22, 49 (1883.), [3].

Galerija slika. // *Sloboda* 6, 67 (6. VI. 1883.), [3].

Galerija slika u Zagrebu. // *Narodne novine* 49, 87(16. IV. 1883.), [3]; 130 (8. VI. 1883.), [2]; 163 (18. VII. 1883.), [2].

Pravila za akademičku galeriju. // *Rad JAZU* [5]=67 (1883.), 214-215.

Skupna sjednica 20. listopada 1882. // *Rad JAZU* [4]=65 (1883.), [215]-217.

Skupna sjednica 15. siječnja 1883. // *Rad JAZU* [5]=67 (1883.), 208-211.

Skupna sjednica 27. veljače 1883. // *Rad JAZU* [5]=67 (1883.), 212-214.

Slike biskupa Strossmajera. // *Pozor* 128 (6. VI. 1883.), [2]; *Sriemski Hrvat* 6, 44 (1883.), [3].

Strossmajerove galerije. // *Narodne novine* 49, 141 (21. VI. 1883.), [2].

Die Strossmayer Bilder-Galerie. // *Agramer Zeitung* 58, 141 (21. VI. 1883.), [2].

Strossmayerove gallerije. // *Pozor* 141 (21. VI. 1883.), [2]; 164 (19. VII. 1883.), [3].

Svečana sjednica Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 24. studenoga. // *Rad JAZU* [6]=68 (1883.), [194]-228; *Pozor* 274 (28. XI. 1883.), [1-2]; *Narodne novine* 49, 274 (29. XI. 1883.), [2-3].

1884.

Abreise des Bischof Strossmayer. // *Agramer Zeitung* 59, 265 (15. XI. 1884.), [2].

Agram, 8. November. // *Prager Tagblatt* 8, 311 (9. XI. 1884.), 8.

Agram, 9. November. // *Neue Freie Presse* 7258 (10. XI. 1884.), 4; *Die Presse* 37, 310 (10. XI. 1884.), 3.

Akademička palača. // *Pozor* 249 (28. X. 1884.), [3]; *Sriemski Hrvat* 7, 88 (1884.), [3].

Akademie in Agram. // *Wiener Zeitung* 260 (10. XI. 1884.), 2.

Akademija v Zagrebu. // *Ljubljanski zvon* 4, 2(1884.), 123.

Akademijska palača. // *Sloboda* 7, 143 (25. VI. 1884.), [4].

Akademijska „Strossmayerova galerija“. // *Pozor* 263 (14. XI. 1884.), [2].

Akademijsko slavlje. // *Hrvatski učitelj* 8, 22 (1884.), [337].

[Akademiška palača in Strossmayerjeva galerija slik v Zagrebu ...]. // *Ljubljanski zvon* 4, 12 (1884.), 770-771.

BADALIĆ, Hugo. Himna pjevana za svečanosti 9. studenoga 1884. // *Vienac* 16, 46 (1884.), [725].

„Balkanska Toskana“. // *Zastava* 19, 182 (23. XI.=5. XII. 1884.), [2].

Die Bilder-Gallerie. // *Die Drau* 17, 91 (13. XI. 1884.), [2].

Bischof Strossmayer. // *Agramer Zeitung* 59, 259 (8. XI. 1884.), [1]; 262 (12. XI. 1884.), [3].

Biskup Strossmayer u Zagrebu. // *Pozor* 262 (13. XI. 1884.), [1].

Brzajavne čestitke. // *Pozor* 260 (11. XI. 1884.), [1-2]; 263 (14. XI. 1884.), [1].

BUZOLIĆ, Stjepan. Oda: pri svečanom otvoru akad. slikare u Zagrebu u dneve osam do petnaest studenoga MDCCCLXXXIV Josipu Jurju Strossmajeru. // *Iskra* 1, 20 (1884.), [77]; *Sriemski Hrvat* 7, 101 (1884.), [1].

CEPELIĆ, Milko (Mihovil). Josip Juraj Strossmayer. // *Slovan* 1, 43 (1884.), [339].

Dalmatinske novine o narodnoj svečanosti u Zagrebu. // *Pozor* 268 (20. XI. 1884.), [2-3].

Dani slave u Zagrebu. // *Sriemski Hrvat* 7, 91 (1884.), [2].

[Devetoga] 9. studena t. g. važan je dan u životu hrvatskoga naroda. // *Hrvatska vila* 4, 2 (1884.), 29.

[Dne 9. o. mj. bila je svetčano otvorena galerija slika ...]. // *Katolički list* 35, 46 (1884.), 366-368.

[Dne 9. t. mj. biti će svečano otvorenje galerije slika ...]. // *Hrvatska vila* 4, 1(1884.), 13.

Doček biskupa Strossmayera. // *Pozor* 258 (8. XI. 1884.), [2]; [3].

DOLOVČAK, Stjepan. Poziv. // *Narodne novine* 50, 256 (5. XI. 1884.), [3]; *Pozor* 256 (6. XI. 1884.), [3].

Die Einweihung des Akademie-Palais. // *Agramer Zeitung* 59, 260 (10. XI. 1884.), [1-3].

[Einweihung des Akademiepalastes in Agram]. // *Das Vaterland* 25, 310 (10. XI. 1884.), 3; *Volksblatt für Stadt und Land* 15, 46 (1884.), [2].

Der Empfang des Bischof Strossmayer. // *Agramer Zeitung* 59, 259 (8. XI. 1884.), [2-3].

Eröffnung der Bildergalerie. // *Agramer Zeitung* 59, 249 (27. X. 1884.), [5]; 255 (4. XI. 1884.), [2]; 256 (5. XI. 1884.), [2-3]; 259 (8. XI. 1884.), [1-2]; *Laibacher Zeitung* [103], 260 (11. XI. 1884.), 2145-2146.

Das Fest der Opposition. // *Die Drau* 17, 91 (13. XI. 1884.), [1-2].

Galerija slika. // *Pozor* 263 (14. XI. 1884.), [3]; *Slovinac* 7, 33 (1884.), 525; *Zora* 1, 19 (1884.), 154.

Godišnja svečana sjednica Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 6. prosinca 1884. // *Rad JAZU* [9]=73 (1884.), [186]-203.

GRANIČAR, „Balkanska Toskana“. // *Srpski list* 5, 45 (1884.), [5-6].

I. M. Iz Zagreba na Martinje! // *Katolička Dalmacija* 15, 76 (1884.), [1].

[Jugoslavenska akademija znanostih i umjetnostih ...]. // *Narodne novine* 50, 268 (19. XI. 1884.), [3].

JURKOVIĆ, Janko. Pregled razhoda i prihoda gradjevne zaklade za akademičku palaču. // *Rad JAZU* [7]=70 (1884.), 230-233.

K otvorenju galerije slikah. // *Narodne novine* 50, 250 (28. X. 1884.), [4]; 254 (3. XI. 1884.), [2]; 256 (5. XI. 1884.), [2-3]; 257 (6. XI. 1884.), [3]; 259 (8. XI. 1884.), [4]; *Svjetlo* 1, 88 (1884.), 2-3.

K svečanosti otvorenja galerije slika. // *Pozor* 256 (6. XI. 1884.), [2]; 257 (7. XI. 1884.), [4]; *Sloboda* 7, 254 (7. XI. 1884.), [3].

KLAIĆ, Vjekoslav. Strossmayer u Zagrebu. // *Vienac* 16, 46 (1884.), 735-738.

KOBALI, Milan. Razgledanje galerije slika, muzeja, izložbe obrtne škole, obrt. muzeja te sbirka ovdašnjih zavoda. // *Napredak* 25, 28 (1884.), 455.

MASNEC, Josip. *Uspomena na veliku svečanost posvete dvorane umjetničkih slika podignute u glavnom gradu Zagrebu po njegovoj preuzvišenosti Josipu J. Strossmajeru*. Zagreb : [S. l. : s.n., 1884?].

Narodna svečanost. // *Naša sloga* 15, 46 (1884.), [1-2]; *Narod* 1, 89 (1884.), [1].

Nasledek banove demonstracije proli vladiki Strossmayerju. // *Slovan* 1, 49 (1884.), 416-417.

Nesudjena hvala. // *Pozor* 269 (21. XI. 1884.), [1].

[O jučerašnjoj i današnjoj svetkovini ...]. // *Srbobran* 1, 11 (28=9. X. 1884.), [4].

[O zagrebačkih svečanosti ...]. // *Pozor* 265 (17. XI. 1884.), [1]; *Narodne novine* 50, 269 (20. XI. 1884.), [2].

Odlazak Njeg. Preuzvišenosti biskupa J. J. Strossmayera. // *Pozor* 264 (15. XI. 1884.), [4]; *Narodne novine* 50, 265 (15. XI. 1884.), [3]; *Sriemski Hrvat* 7, 93 (1884.), [2].

Odlazak preuzv. gosp. biskupa Strossmajera iz Zagreba. // *Katolička Dalmacija* 15, 78 (1884.), [1].

Oprost biskupa Strossmayera sa gradom Zagrebom. // *Pozor* 262 (13. XI. 1884.), [3].

Otvaranje galerije slika u Zagrebu. // *Srbobran* 1, 10 (25=6. X. 1884.), [3].

Otvorenje galerije slika. // *Narodne novine* 50, 243 (20. X. 1884.), [3]; 245 (22. X. 1884.), [2]; *Pozor* 256 (6. XI. 1884.), [1]; *Sriemski Hrvat* 7, 90 (1884.), [1]; *Svjetlo* 1, 85 (1884.), 4; *Hrvatski učitelj* 8, 22 (1884.), 351.

Otvorenje galerije slika i posveta akademijske palače. // *Sloboda* 7, 256 (10. XI. 1884.), 2-3; *Svjetlo* 1, 91 (1884.), 3; 92, 2; *Narodne novine* 50, 260 (10. XI. 1884.), [2-5].

„Pester Lloyd” i Firenca na Savi. // *Pozor* 271 (24. XI. 1884.), [1].

Po svršetku svetčanosti. // *Narodne novine* 50, 260 (10. XI. 1884.), [1].

Poročilo o delovanji „Matice Slovenske” v dobi od 1. novembra 1883 - 30. novembra 1884.: 65. odborova seja, dne 12. novembra 1884. // *Letopis Matice Slovenske* (1884.), 321-323.

Poslije svečanosti. // *Pozor* 266 (18. XI. 1884.), [1].

Poziv. // *Narodne novine* 50, 258 (7. XI. 1884.), [2].

[Preuzvišeni g. J. J. Strossmajer ...]. // *Katolički list* 35, 47 (1884.), 375-376.

[Preuzvišeni g. biskup J. J. Strossmayer ...]. // *Katolička Dalmacija* 15, 77 (1884.), [1]; *Narodne novine* 50, 263 (13. XI. 1884.), [3].

[Prisutnost hrvatskog mecene u Zagrebu ...]. // *Sriemski Hrvat* 7, 92 (1884.), [1-2].

Program svetčanosti koju priređuje grad Zagreb prigodom otvorenja galerije slika i posvete akademijske palače u slavu preuzvišenoga gospodina Josipa Jurja Strossmajera biskupa bosansko – djakovačkoga ... u Zagrebu dne 8. i 9. studenoga 1884. // *Narodne novine* 50, 257 (6. XI. 1884.), [3-4]; 258 (7. XI. 1884.), [2]; *Katolička Dalmacija* 15, 76 (1884.), [1].

Proslava posvete akademijske palače i otvorenja galerije slika. // *Napredak* 25, 33 (1884.), 538.

RAČKI, Franjo. [Dne 9. t. mj. u 11 sati prije podne bit će akademička palača ...]. // *Narodne novine* 50, 256 (5. XI. 1884.), [3].

RAČKI, Franjo. Govor D.r F. Račkia prigodom otvorenja Strossmajerove galerije slika i posvećenja palače akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. // *Narodni list* 23, 86 (1884.), [1-2]; 87-89, [1].

RAČKI, Franjo. Izvještaj o gradjevnom fondu za akademijску palaču. // *Rad JAZU* [7]=70 (1884.), [223]-230.

RAČKI, Franjo. Na uvaženje! // *Pozor* 254 (4. XI. 1884.), [4].

RAČKI, Franjo. „Strossmayerovoj galeriji“ ...]. // *Pozor* 288 (15. XII. 1884.), [3].

Radnje u akademičkoj palači. // *Pozor* 109 (10. V. 1884.), [4]; 189 (16. VIII. 1884.), [3].

Sa sveučilišta. // *Sloboda* 7, 259 (13. XI. 1884.), [2].

Skele za namještenje slika. // *Pozor* 22 (26. I. 1884.), [6].

Skupna sjednica od 22. veljače 1884. // *Rad JAZU* [8]=71 (1884.), 234-235.

Skupna sjednica od 16. srpnja 1884. // *Rad JAZU* [9]=73 (1884.), 216-217.

Skupna sjednica od 28. listopada 1884. // *Rad JAZU* [9]=73 (1884.), 218-219.

Slavlje u Zagrebu. // *Narod* 1, 90 (1884.), [1-2]; 91, [2-3]; 92, [1-2]; 93, [1]; 94, [1]; 94, [1]; 95, [1]; 96, [1]; 97, [1]; *Zastava* 19, 169 (31. X.=12. XI. 1884.), [3].

Slavnost odprtja galerije slik pri jugoslovanski akademji znanosti in umjetnosti v Zagrebu. // *Slovan* 1, 47 (1884.), 401-402; 48, 409; 49, 417.

Strossmajerov doček. // *Sloboda* 7, 255 (8. XI. 1884.), [3].

Strossmajerova galerija slika. // *Zastava* 19, 177 (14.=26. XI. 1884.), [3]; *Vienac* 16, 15 (1884.), 244.

STROSSMAYER, Josip Juraj. Besjeda biskupa Josipa J. Strossmajera prigodom otvorenja Strossmajerove galerije: po stenografičkim bilješkama. // *Narodni list* 23, 90 (1884.), [1]; 91, [1-2]; 92, [1-2]; 93, [1-2]; 94, [1-2]; 95, [1]; 96, [1-2]; *Napredak* 25, 34 (1884.), 549-555; 35, 563-570; *Slovan* 1, 50 (1884.), 422-423; 52, 437-439; 53, 444-449; *Katolička Dalmacija* 15, 79 (1884.), [1]; 80, [1-2].

STROSSMAYER, Josip Juraj. *Besjeda biskupa Josipa Jurja Strossmayera rečena u svetčanoj sjednici Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 9. studenoga 1884.: prigodom otvorenja „Strossmayerove galerije slika“*. Djakovo : Biskupijska štampara, 1884.

STROSSMAYER, Josip Juraj. Biskup Strossmayer gradu Ljubljani. // *Pozor* 271 (24. XI. 1884.), [3].

STROSSMAYER, Josip Juraj. O umjetničkih školah: ulomak iz besjede preuzviš. g. biskupa J. J. Strossmajera prigodom otvaranja njegove galerije slika dne 9. stud. ov. G. // *Katolički list* 35, 51 (1884.), 405-406; 52, 411-414.

STROSSMAYER, Josip Juraj. Strossmajerjev govor pri otvorenji galerije slik v Zagrebu 9. t. m. // *Slovenec* 12, 263 (14. XI. 1884.), [1]; 264, [1]; *Novice gospodarske, obrtniške in narodne* 42, 50 (1884.), 397-398; 51, 405-406.

STROSSMAYER, Josip Juraj. Strossmayer gradu Zagrebu. // *Pozor* 264 (15. XI. 1884.), [1]; *Sloboda* 7, 261 (15. XI. 1884.), 3; *Slovan* 1, 50 (1884.), 424.

Strossmayer's Triumphzug. // *Neue Freie Presse* 7266 (19. XI. 1884.), 2.

Strossmayerjeva galerija jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti. // *Slovan* 1, 48 (1884.), 405-406; 49, 412-414, 415; 49 (1884.), 416.

Strossmayerova galerija slika. // *Pozor* 258 (8. XI. 1884.), [1-2]; *Vienac* 16, 45 (1884.), 722; *Narodne novine* 50, 264 (14. XI. 1884.), [3].

„Strossmayerova slava“. // *Pozor* 268 (20. XI. 1884.), [2].

Sugradjani! Mila braćo! // *Narodne novine* 50, 256 (5. XI. 1884.), [3]; *Pozor* 255 (5. XI. 1884.), [3].

Sutra je od 10 - 1 ure otvorena akademijska „Strossmayerova galerija“ na II spratu akademijske palače na Zrinjskom trgu. // *Pozor* 261 (12. XI. 1884.), [3].

Svečana sjednica Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 9. studenoga 1884. prigodom otvorenja Strossmayerove galerije. // *Rad JAZU* [9]=73 (1884.), [154]-185; 219-220; *Pozor* 259 (10. XI. 1884.), [1-2]; 264 (15. XI. 1884.), [1-3];

Svečana sjednica jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 6. prosinca 1884.: I. Besjeda predsjednika dra. Fr. Račkoga. // *Pozor* 283 (9. XII. 1884.), [2]; *Katolička Dalmacija* 15, 85 (1884.), [2-3]; *Narodne novine* 50, 287 (12. XII. 1884.), [3-4]; *Katolička Dalmacija* 15, 84 (1884.), [2-3].

Svečani dani. // *Pozor* 260 (11. XI. 1884.), [2].

[Svečano otvorenje galerije slika u Zagrebu ...]. // *Srbobran* 1, 3 (9=21. X. 1884.), [3].

Svečanost otvorenja galerije slika. // *Pozor* 241 (18. X. 1884.), [3]; 244 (22. X. 1884.), [3]; *Sloboda* 7, 253 (6. XI. 1884.), [3]; *Katolička Dalmacija* 15, 76 (1884.), [1-2].

Svečanost u Zagrebu prigodom otvorenja galerije slika i blagoslova akademijske palače. // *Glasnik sv. Josipa* 12, 12 (1884.), 185-189.

Štrosmajerova galerija slika. // *Srpske novine* 51, 248 (1884.), 1361-1362; *Srpsko kolo* 4, 87 (1884.), 3.

Toskana i Firenca. // *Sriemski Hrvat* 7, 94 (1884.), [1].

TRNSKI, Ivan. Preuzvišenom gospodinu vladici, nj. c. kr. veličanstva, tajnomu savjetniku, pokrovitelju i stvaratelju Jugoslavenske akademije itd. itd. Josipu Jurju Strossmayeru u Zagrebu, na 9. studenog 1884. Vaše preuzvišenosti najiskreniji štovalac. // *Pozor* 272 (25. XI. 1884.), [3].

TRUHELKA, Ćiro. Strossmayerova galerija slika. // *Vienac* 16, 43 (1884.), 684-687; 44, 700-702; 45, 718-719; 46, 734-735; 47, 750-751; 48, 764-766.

[Zagreb ...]. // *Smilje* 13, 4 (1885.), 61.

Zagrebačke crtice. // *Narodne novine* 50, 248 (25. X. 1884.), [4]; 261 (11. XI. 1884.), [2].

Zagrebačke svečanosti. // *Pozor* 259 (10. XI. 1884.), [2-3]; 260 (11. XI. 1884.), [1]; 261 (12. XI. 1884.), [2]; *Narodni list* 23, 86 (1884.), [2]; 87, [2].

Zagrebačko društvo čovječnosti. // *Pozor* 293 (20. XII. 1884.), [3].

Zaklada jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti koncem g. 1883. // *Narodne novine* 50, 102 (2. V. 1884.), [4]; *Pozor* 103 (3. V. 1884.), [4].

Zum Strossmayer Feste. // *Agramer Zeitung* 59, 261 (11. XI. 1884.), [2].

Zur Eröffnung der Bildergallerie. // *Agramer Zeitung* 59, 257 (6. XI. 1884.), [2-3]; 258 (7. XI. 1884.), [2]; *Die Drau* 17, 90 (9. XI. 1884.), [2]; *Das Vaterland* 25, 309 (9. XI. 1884.), 8.

1885.

STARE, Josip. Pisma iz Zagreba: XI. // *Ljubljanski zvon* 5, 9 (1885.), 527-533.

TRUHELKA, Ćiro. *Sbirka slika Strossmayerove galerije Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1885.

Začasni gradjanin zagrebački, Ljudevit barun Vranicanji-Dobrinović. // *Narodne novine* 51, 47 (27. II. 1885.), [2-3].

1886.

Petdeset godina kulturnoga života Hrvata: Stjepan Buzolić. // *Zvonimir* 3 (1886.), 108-110.

Svečanosti otvoraja galerije slika u Zagrebu na 8. i 9. studenoga 1884. // *Zvonimir* 3 (1886.), [77]-83.

1887.

Pravila za akademičku galeriju Strosmajerovu. // *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* [dalje: *Ljetopis JAZU*] 2=1877/87 (1887.), [46]-48.

[Uvod: poviest akademije]. // *Ljetopis JAZU* 2=1877/87 (1887.), 3-18.

Popis slikovnih priloga

1. Rudolf Mosinger, *Josip Juraj Strossmayer* (Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, F/O KRŠ-20)
2. Naslovnica časopisa *Vienac*, god. VII, br. 14, 3. travnja 1875. (Knjižnica HAZU)
3. Odgovor biskupa Strossmayera na lipanjsko pismo Akademije, 1. srpnja 1882. (Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 168/1882)
4. Gjuro & Ivan Varga, *Herman Bollé* (Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, F-O/28)
5. Ivan Standl, *Zgrada Akademije s juga*, 1895. (Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-01-15)
6. Detalj karte austrougarske željezničke mreže s početka 20. stoljeća, s ucrtanom trasom kretanja vlaka kojim su se prevozile umjetnine iz Vrpolja preko Dalja, Osijeka, Villányja, Pečuha, Barcsa i Žakanja do Zagreba. Kartu obradila Ivana Gržina. (Hrvatski željeznički muzej, HZM ZTD 24/1.27)
7. Tovarni list za prijevoz 29 sanduka s umjetninama iz Vrpolja u Zagreb, 10. srpnja 1883. (Arhiv HAZU, HR-AHAZU-2, Registratura JA, 198/1883)
8. Georg Knittel, *Srušeni željeznički most u Osijeku 1882. godine* (Muzej Slavonije Osijek)
9. *Željeznički kompleks Zagreb Južnog kolodvora, današnjeg Zapadnog kolodvora, prvih godina nakon izgradnje – pogled s pružne strane* (Fototeka Ministarstva kulture Republike Hrvatske, MK-UZKB-F, inv. br. 1145)
10. *Akademski trg s palačom Vranyczany* (Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-1684-zagreb-0193)
11. *Barun Ljudevit Vranyczany Dobrinović* (Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-0782-album)
12. Pismo baruna Ljudevita Vranyczanyja biskupu Strossmayeru, 25. studenoga 1884. (Arhiv HAZU, HR-AHAZU-59, Ostavština J. J. Strossmayera, XI A/Vrany-Lju 3)
13. *Staro kazalište na Markovom trgu* (Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU)

14. *Ivo Hreljanović* (Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU)
15. Gjuro & Ivan Varga, *Marija Prikrl* (Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU)
16. Kazališna cedulja prigodne izvedbe opere *Nikola Šubić-Zrinjski* 8. studenoga 1884. (Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU)
17. *Josip Kneisel, intendant Kazališta* (Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-1443-0102)
18. *Tomo Gajdek* (Hrvatski državni arhiv, HR-HDA-1443-0510)
19. Kazališna cedulja prigodne izvedbe predstave *Barun Franjo Trenk* 9. studenoga 1884. (Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU)
20. Iluminirani latinski misal na pergameni (Arhiv HAZU, HR-AHAZU-97, II d 250)
21. Prigodnica *Uspomena na veliku svečanost posvete dvorane umjetničkih slika podignute u glavnom gradu Zagrebu po njegovoj preuzvišenosti Josipu J. Strossmajeru* Josipa pl. Masneca (Nacionalna i sveučilišna knjižnica)
22. Oton Iveković, *Vestibul Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, 1899. (Hrvatski školski muzej)

Literatura

- Bagarić, Marina (2013.). „Arhitekt Otto von Hofer i plemićka obitelj Vranczany-Dobrinović“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 37, 145-158.
- Bali, Lóránt; Gulyás, László (2012.). „Uloga željeznice u regionalnom razvoju uz Dravu u Austro-Ugarskoj Monarhiji i u EU“, *Podravina* 11, 22, 21-25.
- Bijelić, Borislav (2002.). „Đakovo u projektima željezničkih pruga s posebnim osvrtom na izgradnju pruge Osijek – Đakovo – Vrpolje“, *Scrinia Slavonica* 2, 442-468.
- Brunšmid, Josip (1917.). „Strossmayerova galerija slika“, *Savremenik* 12, 4, 152-166.
- Bunijevac, Helena (2003.). „Izgradnja pruge Zidani most – Zagreb – Sisak kao početak oblikovanja zagrebačkog željezničkog čvorišta“, *140 godina željeznice u Zagrebu (1862.–2002.): zbornik znanstvenog skupa*. Zagreb : HŽ – Hrvatske željeznice : Zavod za arhivistiku, pomoćne povijesne znanosti i filmologiju Hrvatskog državnog arhiva, 21-30.
- Bunijevac, Helena (2012.). *150 godina željeznice u Zagrebu*. Zagreb : HŽ Infrastruktura d.o.o. : Hrvatski željeznički muzej.
- Damjanović, Dragan (2009.). „Herman Bollé – izgradnja i opremanje katedrale u Đakovu (1876.–1884.)“, *Croatia Christiana Periodica* 33, 63, 109-127.
- Dobrovšak, Ljiljana (2008.). „Zaposlenici na željeznicama u Hrvatskoj 1903. godine“, *Časopis za suvremenu povijest* 40, 2, 489-516.
- Dulibić, Ljerka; Pasini Tržec, Iva (2013.). „Strossmayerova galerija starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i 'njezina zgrada'“, *Zbornik radova 2. kongresa hrvatskih muzealaca: muzeji i arhitektura u Hrvatskoj*. Zagreb : Hrvatsko muzejsko društvo, 34-41.
- Dulibić, Ljerka; Pasini Tržec, Iva; Popovčak, Borivoj (2013.). *Strossmayerova galerija starih majstora – odabrana djela*. Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.

- Feletar, Dragutin (2003.). „Historijsko-geografsko značenje pruga u sjeverozapadnoj Hrvatskoj”, *140 godina željeznice u Zagrebu (1862.–2002.): zbornik znanstvenog skupa*. Zagreb : HŽ – Hrvatske željeznice : Zavod za arhivistiku, pomoćne povijesne znanosti i filmologiju Hrvatskog državnog arhiva, 31-43.
- Kršnjavi, Izidor (1917.). „Povijest gradnje akademijske palače”, *Savremenik* 12, 4, 166-171.
- Pavić, Matija; Cepelić, Milko (2013.). *Josip Juraj Strossmayer: biskup bosansko-djakovački i sriemski god. 1850. – 1900.* 3. izd. Đakovo : Spomen-muzej biskupa Josipa Jurja Strossmayera, 2013. Faks. pretpisak izd. iz 1900. godine.
- Popovčak, Borivoj (2014.). *Portreti Josipa Jurja Strossmayera: izložba u povodu 130. obljetnice osnutka Strossmayerove galerije: Zagreb, 9. studenoga 2014. – 4. veljače 2015.* Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Strossmayerova galerija starih majstora.
- Slukan Altić, Mirela (2003.). „Željeznička pruga i kolodvori u regulacijskim osnovama grada Zagreba”, *140 godina željeznice u Zagrebu (1862.–2002.): zbornik znanstvenog skupa*. Zagreb : HŽ - Hrvatske željeznice : Zavod za arhivistiku, pomoćne povijesne znanosti i filmologiju Hrvatskog državnog arhiva, 44-64.
- Sršan, Stjepan (1993.). *Osječki ljetopisi: 1686. – 1945.* Osijek : Povijesni arhiv u Osijeku.
- Strossmayer, Josip Juraj (1884.). *Besjeda biskupa Josipa Jurja Strossmayera rečena u svetčanoj sjednici Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 9. studenoga 1884.: prigodom otvorenja „Strossmayerove galerije slika”.* Djakovo : Biskupijska štampara.
- Svečana sjednica JAZU (1884.). „Svečana sjednica Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti dne 9. studenoga 1884.: prigodom otvorenja Strossmayerove galerije”, *Rad JAZU* [9]=73, [154]-185.
- Šamec Flaschar, Indira (2011.). *Akademička galerija slika: bibliografija priloga o Strossmayerovoj galeriji starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 1842. – 1946.* Zagreb : Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Strossmayerova galerija starih majstora.
- Šišić, Ferdo (1930.). *Korespondencija Rački – Strossmayer.* Sv. 3. Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Tartaglia-Kelemen, Vladimira (1963.). „Izložba 1874. u Narodnom domu: prilog proučavanju prvih umjetničkih izložaba u Hrvatskoj”, *Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 5, 377-385.
- Truhelka, Ćiro; Kršnjavi, Iso (1885.). *Sbirka slika Strossmayerove galerije Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.* Zagreb : Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Vujić, Žarka (2009.). „Izidor Kršnjavi – pionir muzealne znanosti u Hrvatskoj”, *Muzeologija* 46, 9-35.

Kazalo imena

- Antolec, Matija 47
- Badalić, Hugo 31, 46, 49
- Badovinac, Žiga 19
- Bagarić, Marina 21, 59
- Bakarčić, Andre 29
- Bali, Lorant 14, 59
- Barčić, Erazmo 29
- Besancon, Jacques de 46
- Bijelić, Borislav 14, 59
- Bollé, Hermann **9**, 12, 31, 43-44, 57, 59
- Brunšmid, Josip 5, 7, 59
- Bunijevac, Helena 19, 59
- Buratti-Vranyczany, Klotilda 21
- Buzolić, Stjepan 49, 54
- Cepelić, Milko (Mihovil) 5, 12, 47, 49, 60
- Clausen, Johannes 12
- Crnadak, Gjuro (Đuro) 20-21, 28-29, 31, 44
- Damjanović, Dragan 9, 59
- Derenčin, Marijan 21, 29
- Dobrovšak, Ljiljana 14, 59
- Dolovčak, Stjepan 49
- Donegani, Vatroslav 21
- Dulibić, Ljerka 5, 9, 35, 59
- Eisenhut, Antun 19
- Eisenhut, Gjuro 31
- Eisenhut, Miroslav 19
- Feletar, Dragutin 14, 60
- Folnegović, Fran 29
- Franjo Josip I. Habsburg Lothringen, car
i kralj 9, 35
- Gajdek, Toma 21, **30**, 58
- Gašparić, Franjo 29
- Gržina, Ivana 57
- Gugler, Pavao 29
- Gulyas, Laszlo 14, 59
- Hofer, Otto von 59
- Hranilović, Ivan 29
- Hreljanović, Ivo **25**, 28, 43, 58
- Hrvat, Mirko 29
- Ilijašević, Stjepan 29

Jelačić Jankomirski, Dragutin? 29
 Jelačić, Đuro 21, 29
 Jurković, Janko 50
 Kalabar, Ferdo 19
 Karas, Mirko 19
 Kaštela, Slobodan 46
 Khuen Hedervary, Dragutin 45
 Klaić, Vjekoslav 50
 Klausen, Johann vidi: Clausen, Johannes
 Kneisel, Josip **28**, 58
 Knittel, Georg 57
 Kobali, Milan 50
 Kršnjavi, Izidor 5, 7, 9-12, 14, 31, 44-45, 47, 60
 Kržan, Antun 29
 Kuhač, Franjo 31
 Kukuljević, Ivan 21
 Kulmer, Miroslav 29
 Kumičić, Eugen 29
 Lav (Leo, Leon) XIII., papa 31
 Lehpamer, Josip 29
 Leifert, Antun 29
 Lesić, Matilda 28
 Lisinski, Vatroslav 31
 Lopašić, Radoslav 21
 Lovrenčić, Vilim 19
 Masnec, Josip pl. **40**, 46, 50, 58
 Matković, Petar 29
 Matunci, Martin 29
 Mayer 31
 Mazzura, Lav 29
 Mažuranić, Ante 29
 Mažuranić, Ivan 9, 21, 29
 Mažuranić, Vlatko 21
 Mosinger, Rudolf 43-44, 57
 Mrazović, Ladislav 7
 Mrazović, Matija 21
 Muhić, Pavao 29
 Nossan, Antun 19
 Overbeck, Johann Friedrich 10
 Ožegović, Ljudevit 29
 Ožegović, Tito 29
 Pasini Tržec, Iva 5, 7, 9, 35, 46, 59
 Pavić, Matija 5, 60
 Pavlešić, Janko 29
 Pilar, Gjuro 19, 21, 29, 33
 Pliverić, Josip 29
 Plochberger, Ivan 19
 Pogledić, Dragutin 19, 21, 29
 Popovčak, Borivoj 5, 9, 35, 59-60
 Posilović, Juraj 29
 Prikrl, Marija **26**, 28, 31, 43, 58

Rački, Franjo 5, 7, 11, 14, 21, 28-29, 31, 35, 43, 51-53, 60
 Ramberg, Hermann von 21
 Rihtarić, Matej 29
 Rumppler, Andrija 29
 Savić, Ivona 46
 Schmidt, Friedrich von 7, 9
 Slukan Altić, Mirela 19, 60
 Smetiško, Mihajlo 29
 Smičiklas, Tadija 19
 Sollar, Franjo 19
 Sršan, Stjepan 14, 60
 Standl, Ivan 43, 57
 Stanković, Danilo 21, 29
 Stanković, Milan 19
 Stare, Josip 54
 Strossmayer, Josip Juraj 5, **6-7**, **8-11**, 13-14, 18-19, 21, 23, 28-29, 31, 34-35, 38-**40**, 43-54, 57-58, 60
 Šamec Flaschar, Indira 5, 58
 Šišić, Ferdo 5, 14, 58
 Šnap, Konrad 25
 Šubić-Zrinjski, Nikola 19, **23**, 27, 42, 56
 Šulek, Bogoslav 25
 Tartaglia-Kelemen, Vladimira 7, 58
 Tomić, Josip Eugen 27
 Torbar, Josip 19
 Trnski, Ivan 25, 52
 Truhelka, Ćiro 12, 30, 41, 52, 58
 Vaclav, Anton 42
 Vardian, Ivan 25
 Varga, Gjuro 39, 55-56
 Varga, Ivan 39, 55-56
 Veber (Tkalčević), Adolfo 19, 25
 Vojnović, Eugenija 25
 Vojnović, Kosta 19, 25
 Vončina, Ivan 25
 Vranyczany-Dobrinović, obitelj 57
 Vranyczany-Dobrinović, Dragan 19, 25
 Vranyczany-Dobrinović, Ivka 19
 Vranyczany-Dobrinović, Ljudevit 21-**22**, 23, 29, 45, 57
 Vranyczany-Dobrinović, Vlatko 19, 25
 Vujić, Žarka 7, 58
 Vulin, Ante 42
 Zahar, Ivan 19
 Zajc, Ivan pl. 19, 27, 42
 Zorić, Josip 25
 Zrnić, Aco 42

